

**Xujun xi tjun kitsikasenre San Pablo xuta xi makjainre ngat'a tse'e
Jesucristo xi tjindu naxinanda Corinto**

1 CORINTIOS

1 ¹An, Pablo, tetsikasen_nuu xujunbi, xi jngu apóstore Jesucristo jotsa'en kuamejénre Na'enchana nga ja'ajinna. An ko nts'ia Sóstenes tenikaseen xujunbi.

²Jun xi makjainnu ngat'a tse'e Jesucristo xi tetsubo naxinanda Corinto, ngat'are Cristo Jesús kitsitsjenu Na'enchana 'ba ja'ajinna nga kuon xuta tsje xi tse'e, 'ba nga tu jngu kuon ko ngats'i'i xuta xi tsichjire ja'enre Na'enna Jesucristo. Xi Na'enna 'ba nde Na'enre xutabiu ngayeje.

³Ngatjas'enu kjuanda ko kjuaxiu xi tsjana Na'enchana ko Na'enna Jesucristo.

⁴Ngantsjai tsja_ra kjuanda Na'enchana ngat'anu, nga fa'etsjennä kjuanda xi kitsjanu ngat'are Cristo Jesús. ⁵Ngu kisakunu ngat'are Jesucristo ngayéje kuya kjuanyina xi tsja Na'enchana, jotsa'en nga nda nukjuo 'ba jotsa'en nga kuanckjinnu ngayéje xi tjin. ⁶'Ba 'batsa'en kis'ejñatsejenni ngajinna nga kjuakixi en xi kis'eya nijmi ngat'a tse'e Cristo. ⁷Kui kjua nijnguú kjuanda xi tsjana Na'enchana chajaninu nga techuya_ru nixtjin nga kjua'e ngani Na'enna Jesucristo. ⁸'Ba kixi = sikinyanu Na'enchana ka'nda nga kjuet'a nixtjin, tuxi bi s'eninu je nixtjin nga kjua'e ngani Na'enna Jesucristo. ⁹'Ba Na'enchana tsik'etjusun = mé = xi tsutitjun nga sa'en, 'ba kui = xi kinchjanu nga tu jngu kuon ko Ki'ndire, xi Na'enna Jesucristo.

¹⁰Jun nts'ia, nga ko ja'enre Na'enna Jesucristo te'bets'a_nuu nga tujngu ngatjamantsjai kjuafa'etsjennu 'ba nga bi ngatjas'e kjuasi ngajinna. Tusa jngu ti'on yojonu ngat'are jotsa'en nga nikja'etsjion 'ba nga jotsa'en 'yo ngat'are xi tjin. ¹¹'Bi texian, nts'ia, ngat'a xinkjin Cloé ye'enä nijmi nga kjuasihu tjin ngajinna. ¹²Kibi = xi texinña ngat'a tjinxu xi tsu: "An = ña tse'e Pablo." 'Ba tjinxu xi tsu: "Tse'e Apolos = ña." 'Ba tjinxu xi tsu: "Tse'e Pedro = ña." 'Ba tjinxu xi tsu: "Tse'e Cristo = ña an."

¹³¿A nkjin = ya mani Cristo? ¿A Pablo = xi kis'et'a kru nga tu kjuanda tsojon? ¿Asa ja'enre Pablo kisatendañú? ¹⁴'Ba tsja_ra kjuanda Na'enchana nga nijnguú jun yatenda_nuu, tu Crispo sani ko Gayo. ¹⁵Meni 'batsa'en

1 CORINTIOS 1

ni'yá kuetsuni nga nga ko ja'ennaq kisatendani. ¹⁶Ngu, 'ba = nde yatendaa xinkjin chinga Estéfanas. Tunga bi fa'etsjenna tsa tjin xi yatenda ngisaa. ¹⁷Ngu Cristo bi kui xa kitsikasenna nga xuta kuatendaa, tusa nga sikja'axtiuyaa en ndare 'ba nga bi en xi tsjatsu sichjaan nga kuinchjaa, tuxi bi chajani kjua'ñu xi tjinre kjuabeyare Cristo nga k'ent'a kru.

¹⁸Ngat'a en xi s'eya nijmi ngat'are kjuabeyare Cristo nga k'ent'a kru, tu jaan mare xuta xi inyachaja. Tunga ngat'ana ña xi te'bangia, kui enbiu xi kjua'ñure Na'enchana. ¹⁹Ngat'a 'bi = tsa'en kua'indut'a enre Na'enchana: "Sichajaa qjuachjinere xuta nkjin kakun, 'ba k'uejñat'axian xi tsikja'etsjen nchja xi mankjinre xi tjin."

²⁰¿Ñá tijña xuta nkjin kakun? ¿Ñá tijña xuta chjine xujun? ¿Ñá tijña xuta xi mare nchja ngat'a tse'e mé = xi tjin ngasun'ndio? Na'enchana je kitsiskayare kjuafa'etsjenre xuta xi tjin ngasun'ndio. ²¹Ngat'a ngajin kjuankjin kakunre Na'enchana 'enda nga bi ko kjuankjin kakun xi tjinre xuta ngasun'ndio kuan skuexkunni kui. Tusa kuatsjare Na'enchana nga tsik'angi xuta xi makjainre ngat'a tse'e en xi kjinikja'axtiuyare, en xi tu jan mare xuta ngasun'ndio.

²²Ngat'a xuta judío mejénre skue chuba xi kuakutsejen kjua'ñure Na'enchana, 'ba xuta griego mangisjai kjuankjin kakun. ²³Tunga jin tenikja'axtiuyeeq ngat'a tse'e Cristo xi kis'et'a kru. Xi 'bejñare kjuana'en xuta judío 'ba xi tu jaan mare naxinanda xi yak'a. ²⁴Tunga xuta xi Na'enchana je kinchjare tuxi k'uangini, ninga xi judío, ninga xi griego, kui = xi kiskjebetjo Cristo xi kjua'ñure ko kjuankjin kakunre Na'enchana. ²⁵Ngat'a xi tse'e Na'enchana xi tu jaan mare xuta, kui = xi ngisa tse kjuankjin kakun tjin ngisare nga ko mare kjuankjin kakun xi tjinre xuta. 'Ba xi tse'e Na'enchana xi tsajainre nga'ñu mare xuta, kui = xi ngisa tse nga'ñu tjin ngisare nga ko mare nga'ñu xi tjinre xuta.

²⁶Jun, nts'ia, tikja'etsjion 'yá kuon kionga Na'enchana kinchjanu. Bi nkjin mañu xi xuta nkjin kakun mare xuta nga'e ngasun'ndio. Bi nkjin mañu xi ngaku, 'ba bi nkjin mañu xi nda 'yaxkunnu. ²⁷Tunga Na'enchana ja'ajin = xuta xi chikun mare xuta nga'e ngasun'ndio, tuxi sjanire kjuasuba xuta nkjin kakun. 'Ba Na'enchana ja'ajin = xuta xi tu jaan be xuta nga'e ngasun'ndio, tuxi sjanire kjuasuba nchja ngaku. ²⁸Xuta xi bi 'yaxkun nga'e ngasun'ndio 'ba xi 'yatón, kui = xi ja'ajin Na'enchana, tuxi bi sichjinire xuta xi tjin. ²⁹'Ba meni tu'yá kuan nk'a k'uaxjeni yojore ngixkun Na'enchana.

³⁰Tunga Na'enchana tu jngu kitsa'enkonu Cristo Jesús 'ba kitsa'en nga Cristo xi kuan kjuankjin kakunna. Ngat'are Cristo je kuakixia ngixkun Na'enchana 'ba kjinitsjena 'ba kuachjintjai jena. ³¹'Bamani, jotsa'en

kua'indut'a enre Na'enchana: "Tsa tjin xi mejénre nk'a k'uaxje yojore, nk'a ngatja'baxje yojore ngat'are mé = xi kitsa'en Na'enchana."

2 ¹'Ba an, nts'i_a, kionga kijiā nga kitsikja'axtiuya_nuu en xi Na'enchana 'ejña'mo nixtjin kuatse jan, bi en xi na'enre asa en xi tsjatsu kitsichjaan. ²Ngu, bi kuamejénnä kinchjaä ngajinnu ngat'a tse'e kja'e tsajmi, tu ngat'a tse'e Jesucristo sani 'ba ngat'a tse'e kjuabeyare t'a kru. ³'Ba inda ts'axjiā yojonä nga tsakatejñajin_nuu. Kitsakjuan 'ba niki jatse = ña. ⁴'Ba kionga jako_nuu 'ba kitsikja'axtiuya_nuu enre Na'enchana, bi kitsichjaan en xi tsjatsu tuxi kuakjainnire xuta. Tusa Isennixtjintsjere ko kjua'ñure Na'enchana kis'ejnatsejen ngajinre en xi kinchjaä, ⁵tuxi ngat'are kjua'ñure Na'enchana kuakjainninu 'ba bi ngat'are kjuankjin kakunre xuta.

⁶Tunga ngajinre xuta xi je mankjinre ngat'a tse'e mé = xi tse'e Na'enchana, chuko nijmi = nī en nkjin kakun, tunga bi en nkjin kakun xi bakuya xuta, ninga bi xi tse'e xi batexuma nga'e ngasun'ndio xi je inyatsichaja kjua'ñure. ⁷Tusa chuba nijmiī ngat'are kjuankjin kakunre Na'enchana xi tijña'mo. Kjuankjin kakun xi 'ejña'mo Na'enchana 'ba xi 'endatitjun nga kje tsindajín ngasun'ndio, tuxi s'enina kjuaje. ⁸Nijnguú xi batexuma ngasun'ndio kuankjinre kibiu. Ngat'a tsa kuankjinre, bi yat'a kru Na'enna xi tjinre kjuaje.

⁹Tunga jotsa'en kua'indut'a enre Na'enchana: "Mé xi nisañajanni tsabe xuta 'ba bi kjint'e 'ba bi kuán kitsikja'etsjen, kui = xi Na'enchana 'endatitjun nga tu kjuanda tse'e xuta xi tsimején kui." ¹⁰'Ba kui = bi xi 'ejnatsejenna Na'enchana ngat'are Isennixtjintsjere. Ngat'a Isennixtjintsjere Na'enchana kutsejenjin yeje xi tjin, ka'nda xi 'ñu 'mo tijña tse'e Na'enchana. ¹¹Ngat'a, ña tjin = xuta xi be jótsa'en inyatsikja'etsjen xuta xi yak'a? ¿A bi tu nga jngu jngu xuta xi be jótsa'en titsikja'etsjen? 'Ba nde 'ba = tsa'enni tu'yá be mé = xi titsikja'etsjen Na'enchana. Tu jngu sani Isennixtjintsjere Na'enchana xi be.

¹²'Ba bi isennixtjin xi tsa'exajinre ngasun'ndio kisakuna ña, tusa Isennixtjintsjere xi ndibani ngat'are Na'enchana, tuxi kuankjinnina kjuanda xi kitsjana kui. ¹³'Ba ngat'are xi mixiin, bi nichjeen en xi bakuyanī xuta xi nkjin kakun, tusa nichjeen en xi bakuyanī Isennixtjintsjere Na'enchana. 'Ba 'batsa'en 'miya_ri xuta xi tijñajinre Isennixtjintsjere Na'enchana mé = xi tse'e Isennixtjintsjio.

¹⁴Tunga xuta xi tsajainre Isennixtjintsjere Na'enchana bi kjebetjo mé = xi tsja Isennixtjintsjio, ngat'a tu jaan mare. 'Ba níbi ma mankjinre ngayeje, ngat'a tu jngu sani Isennixtjintsjere Na'enchana xi 'bejñatsejen jó tjinnire kibiu. ¹⁵Xi tijñajinre Isennixtjintsjere Na'enchana, kui = xi mankjinre jó tjinnire ngayéje xi tjin. Tunga xuta xi yak'a bi mankjinre jó kun xuta xi tjindujinre Isennixtjintsjere Na'enchana. ¹⁶Ngat'a 'bi = tsa'en kua'indut'a

enre Na'enchana: “¿'Yá = xi be mé = xi titsikja'etsjen Na'enchana? ¿'Yá = xi kuakuyare?” Tunga kjuafa'etsjenre Cristo kich'a ña, 'ba 'batsa'en nikja'etsjian jotsa'en tsikja'etsjen kui.

3 ¹An bi kuán jako_nuu, nts'ia, jotsa'en fakuá xuta xi batexumare Isennixtjintsjere Na'enchana, tusa fako_nuu jotsa'en fakuá xuta xi tsik'etjusun mé = xi mejénre yojore asa joni xuta xi sa'e k'uetuts'inre ngat'a tse'e Cristo. ²Kui kjuanu yakuyani_nuu joni nisti ki'ndi xi ndachiki tiba'ere 'ba bi tsajmi xi taja tjinikjine. Ngat'a bi kuankjinnu joni xuta chinga, ninga ka'nda nganda'e kje majínnu, ³ngat'a tojo tenik'etjusun = ñu mé = xi mejénre yojonu. Kionga tjin ngajinnu kjuachini ko kjuasi, ¿a bi tsunire nga tojo tetsubo jotsa'en tjindu xuta xi bi makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesucristo? ¿A bi tsunire nga tojo tenik'etjusun mé = xi mejénre yojonu? ⁴Kionga tjin xi tsu: “An tse'e Pablo = ña”, 'ba tjin xi tsu: “Tse'e Apolos = ña an”, ¿a bi 'ba teño'on joni xuta xi bi makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesucristo?

⁵Ngu 'batsa'en tsu'ba, ¿'yá = kuán Pablo? ¿'Ba 'yá = kuán Apolos? Kui = xi tu chu'ndanu kuán, 'ba Ngat'are = kui kuakjainnu ngat'a tse'e Na'enna Jesucristo. Ngu nga jngui jngui kjiña'an = niñ xa xi kitsjani Na'enchana. ⁶An 'entjia, 'ba Apolos inyandangire, tunga Na'enchana xi kitsink'a. ⁷'Ba 'batsa'en tsu'ba, tumejín xi 'bentje ninga xi minyandangire. Tu Na'enchana sani xi tsink'a, kui = xi je. ⁸'Ba xi 'bentje ko xi minyandangire tu jngu. Tunga nga jngu jngu s'echjire jotsa'en nga kitsa'exa. ⁹Ngat'a jin ñatjen = teña'axat'a_ri Na'enchana. 'Ba jun jo = ni tsujmi ntjere Na'enchana, 'ba jo = ni ni'ya xi kui ti'benda = ngayeje.

¹⁰Ngat'are kjuandare Na'enchana xi kika'ena, nga an kuáan chamaestru chjinexjo xi 'enda tut'sin xjo. 'Ba nganda'e kja'e = tikjenitjen xjore ni'yo. Tunga nga jngu jngu nda ngatakutsejen jótsa'en nga sindasun xjo. ¹¹Ngat'a tu'yá nde kuan sindani kja'e tut'sin xjo nga ko mare xi je tikijño, ngat'a Jesucristo jo = ni tut'sin xjore ni'yo. ¹²'Ba ngasun tut'sin ni'yo kuan xjunitjensun xjo xi kuandakoni oro, plata, asa ndiojo xi nda kun, yate, ndiji, asa xka ndaje. ¹³'Ba xa xi kitsa'en nga jngu jngu xuta s'ejñatsejen nixtjin nga kuanre kjua ngasun'ndio. Ngat'a ndi'i xi kjua'e kui nixtjinbiu skut'ayako 'ba kuakutsejen mé = kuya xa xi kitsa'en nga jngu jngu xuta. ¹⁴Tsa xare xi kiskjenitjensun tut'sinre xjo xukjuakore ndi'u, kui = xi sakure chjire. ¹⁵Tunga tsa 'yá = xi kuiti xare, kui = xi sichaja mé = xi kitsa'en, ninga tsa tu kui tajngu k'uangi joni jngu xi ti'betukajin ndi'u.

¹⁶¿A bi 'yo nga jun = ñu ningure Na'enchana 'ba nga Isennixtjintsjere tijña ngajinnu? ¹⁷Tsa tjin xi sikjekjua ningure Na'enchana, Na'enchana sikjekjua xi 'ba sa'en. Ngat'a tsje ningure Na'enchana, 'ba jun = ñu ningubiu.

¹⁸Tu'yá ngata'bejñure yojore. Tsa tjin ngajinnu xi 'batsa'en tsikja'etsjen nga kui jngu xuta nkjin kakun ngajinre xuta xi tjin ngasun'ndio, tusa xuta xi tumé chjire ngatatsa'en yojore, tuxi kuanni jngu xuta nkjin kakun ngixkun Na'enchana. ¹⁹Ngat'a kjuankjin kakun xi tjinre ngasun'ndebi, kui = xi tumé chjire ngixkun Na'enchana. Ngat'a 'bi = tsa'en kua'indut'a enre Na'enchana: "Na'enchana tsa'en nga ndekuini kjuamañare xuta nkjin kakun kajin." ²⁰'Ba 'ba = nde tsa'en kua'indut'a ngayeje: "Na'enchana be = nga tumé chjire mé = xi tsikja'etsjen xuta nkjin kakun." ²¹'Bamani, tu'yá nk'a ngata'baxje yojore ngat'are xuta xi tjenngire. Ngu tsojon ngayéje xi tjin. ²²A Pablo = , Apolos = , Pedro = , ngasun'ndio = , kjuabenichun = ko kjuabeyo, xi tjima nganda'e ko xi kuan; tsojon ngayéjebiu. ²³'Ba jun tse'eru Cristo, 'ba Cristo Na'enchana tse'e.

4 ¹'Bamani tsu'ba, tu 'ba = tsa'en cha kakunnijoni xuta xi inyatsa'exat'are Cristo, nchja xi kitsja xare Na'enchana nga kuakuya mé = xi 'mo tijña ngat'a tse'e. ²Ngu, xi kika'ere jngu xa, tjinnere nga kixi kueko xare. ³Tunga ngat'a tsa'an, bi mafonq tsa kuannq kjua ngixkún asa ngixkun juez xi tjin ngasun'ndio. Ninga bi sa'en_rq kjua yojonq ngayeje. ⁴Ninga tsa xiqan nga tsje tjin kjuafa'etsjennq, bi kui kjua kuatsjeniq ngixkun Na'enchana. Ngat'a xi tsa'ennq kjua, kui = xi Na'enna. ⁵Kui kjuañu bi jun tjun ña'anñu kjua kionga kje fa'ejín Na'enna Jesucristo. Kui kuakutsejen mé = xi tijña'mo ña jñu chun, 'ba k'uejñatsejen jotsa'en tjindu inimare xuta. Kui nixtjinbiu tu Na'enchana xi nda kuinchja ngat'are xuta jotsa'en 'bakore mé = xi kitsa'en nga jngu jngu.

⁶Nts'iq, tu kjuanda tsojon = nga te'bejña kusaqan ngat'ana 'ba ngat'a tse'e Apolos, tuxi xiañu ngat'ani nga bi kuitjaxtiune_ru mé = xi kua'indut'a xujun. Bi nda tjin tsa nk'a kjui'naxjo yojonu ngat'are jngu xuta xi jun tjenngi_ru 'ba ch'o tsa'en xio xi kja'ere. ⁷Ngat'a, ¿yá xi tsu nga ji xi ngisa ndai ngajinre xuta xi yak'a? ¿Mé = xi tjinri xi bi kitsjari Na'enchana? 'Ba tsa kika'eri xi tjinri, ¿ánñu nk'a 'naxjeni yojori joni tsa ji kjiña'an tajngui?

⁸Jun jo = ni xuta xi je 'ñu kitsere, jo = ni xuta nyina. Jun jo = ni rey xi bi nde machjenni_ri jin. Mejénna nga rey kjuakixi kuon tsakaiñu, tuxi ko jin sakut'anini xanu nga ñatjen kuatexuma. ⁹Ngu 'batsa'en tsikja'etsjian an nga jin xi apóstol kuáin, Na'enchana kitsikinyaniijnga'nde xi fet'ani, joni nchja xi tjinnere nga kjuunik'en. 'Ba ankjele ko xuta kutsejen'akunni jotsa'en nikja'andaini ngixkun. ¹⁰Jin jo = ni xuta chikun kuáin ngat'a Cristo teña'axat'a_ri, tunga jun = xi xuta nkjin kakun ngat'a tu jngu mo ko Cristo. Jin = xi xuta inda, tunga jun tjinnu nga'ñu. Jun = xi 'ñu nda benu xuta, tunga jin betonni.

¹¹'Ba ka'nda nganda'e temitjaxtii kjindia ko xinda. Tsajainni najñu 'ba tibichut'ani 'ba tu chuba tetsumasun = nii. ¹²'Ba tifejndani nga 'ñu

teña'axai. Ch'o tsuni xuta, tunga 'bets'a = ni ngat'a tse'e xi 'ba tsuni, tuxi Na'enchana sichikunta'enni ninga 'ba inyatsu. Tjenngikeni xuta, tunga chukjuako = ni. ¹³Ch'o tsa'en fakoni xuta, tunga en nda ningojo_ri xi 'ba tsuni. Jo = ni xtje bekakunni xuta ngasun'ndio, joni tsajmi xi tumé chjire ka'nda nixtjin nganda'e.

¹⁴Bi tetsi'indu_nuu kibi, tuxi sjani_nuu kjuasuba. Tusa tefakoya_nuu jun xi joni ki'ndinä xi 'ñu tsimijañ. ¹⁵Ngu, ninga tsa te mi xuta s'enu xi kuakuyanu ngat'a tse'e Cristo, tunga bi nkjin na'en s'enu. Ngat'a jo = ni na'ennu kuáan an ngat'are Cristo Jesús nga kitsikja'axtiuya_nuu en ndare. ¹⁶Ba 'batsa'en tsu'ba, 'bets'a_nuu nga chjunginuu. ¹⁷Kui kjua tetsikasenni_nuu Timoteo, xi jo = ni ki'ndinä xi 'ñu tsimijañ 'ba xi nda makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesucristo. Kui = xi sikja'etsjenyanu jótsa'en tefikuä yojonä ngat'are Cristo Jesús, 'ba jótsa'en bakuya ngaya ngayéje ningu xi tjin tuña nga'ndeñu.

¹⁸Ba tjin yak'a ngajinnu xi nk'a inya'baxje yojore nga inyatsikja'etsjen nga bi kjuikun_nuu. ¹⁹Tunga kjuikun xati_nuu tsa Na'enchana mejénre, 'ba meni kio skuiä mé = xi mare ña'an xi nk'a 'baxje yojore, 'ba nga bi tsa tu enre xi 'ba tsu. ²⁰Ngat'a bi en xi tsja tsu xi bakutsejen jotsa'en batexuma Na'enchana, tusa jotsa'en fiko yojore xuta bakutsejen kjua'ñure Na'enchana. ²¹¿Jótsa'en mejénnu? ¿A kjuatiko_nuu 'ba sikja'a_nuu kjuanima nga kjuechukun_nuu? ¿Asa kjuiko_nuu kjuanimejen ko kjuant'ekjua?

5 ¹Ba kjuakixi = nga tjinu'yare nga tjin ngajinnu jngu xi ndekuini najunre tijñakoni. Ka'nda xuta xi bi makjainre ngat'a tse'e Na'enchana bi 'ba tsa'en. ²Ba tu ngisa = nk'a 'naxjo yojonu nga'ndere nga s'enu kjuaba. Kui xuta xi 'ba titsa'en tjinnere nga kjui'naxjejiun ngajinnu.

³Ba an, ninga bi tejñajin_nuu, tunga tijñakonu kjuafa'etsjenna. 'Ba jo = ni tsa tejñajin_nuu, nga kitsa'en_ra kjua nga yanejia xuta xi 'ba titsa'en. ⁴Kionga ko ja'enre Na'enna Jesucristo kúañajant'a_ru xingiu, 'ba = nde k'uejñajinnu kjuafa'etsjenna ko kjua'ñure Na'enna Jesús ngayeje. ⁵Ba kio singantsjare chanayiu xuta xi 'ba titsa'en, tuxi kjuetsunni yojore xi tjinre je 'ba k'uangi inimare nixtjin nga kjua'e ngani Na'enna Jesús.

⁶Bi nda tjin nga nk'a kjui'naxjo yojonu. ¿A bi 'yo nga jngu stinchi na'yu san tsisan yeje ninga tse na'yu? ⁷Tisent'axin_ru na'yu san chinga xi titsikjetsunnu, tuxi kuanñu joni na'yu xatse xi tsajainre na'yu san, xi joni na'yu xi nichjan nga s'i pascua. Jun = ñu xi kui nganda'e, ngat'a Cristo xi chutsangare s'i pascuana je k'enntjaina. ⁸Bamani tsu'ba, kjui'naxjia s'iu nga sichjan niñuxtila xi tsajainre na'yu san. Xi tsunire nga tsje tijña inimana 'ba nga tjin ngajinna kjuakixi. 'Ba xanikja'a na'yu san chingó, xi tsunire kjuats'en ko kjuach'o.

⁹'Ba xujun xi sa kitsikasen_nuu kixin_nuu nga bi sijnguko yojonu xuta xi tjindujin kjuaska. ¹⁰Tunga nga 'ba kixin_nuu, bi kixin_nuu nga kuinyat'axinkjin_ru xuta xi bi makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesucristo xi tjindujin kjuaska, asa xi 'ñu mejénre tsajmi, asa xi tsa'en cheje, asa xi tsichjire na'en xi ntsja xuta kuandani. Ngat'a tsa bi mejénnú kuetsubajin_ru xuta xi 'ba inyatsa'en, tjinne = re nga k'uetju nga'e ngasun'ndio. ¹¹Tusa kixin_nuu nga kitsi'indu_nuu nga bi njnguko yojonu tu'ya xi nts'ia tsure yojore tunga tojo tijñajin kjuaska, asa xi 'ñu mejénre tsajmi, asa tsichjire na'en xi ntsja xuta kuandani, asa nchja en ch'otsu, asa mach'i, asa tsa'en cheje. Xi 'ba tsa'en ka'nda bi chineko niñu.

¹²Ngat'a bi an 'bakona nga sa'en_ra kjua xi tjindu ngandetsian, xi bi makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesucristo. Tunga ¿a bi jun 'bakonu nga si'an_ru kjua xi tjindu ngaya, xi makjainre? ¹³Ngat'a Na'enchana sa'enre kjua xi tjindu ngandetsian. Kui kjuañu tichuxjejinñu ngajinnu xuta xi timajngi je.

6 ¹'Ba kionga ngajinnu tjin jngu xi tjinkore kjua ko kja'e nts'ia, ¿a kuan = kakun nga ngat'are xutaxa xi bi bekun Na'enchana kjuik'endako kjua nga'ndere nga ngixkun xuta tsjere Na'enchana? ²¿A bi 'yo nga xuta tsjere Na'enchana sa'enre kjua naxinanda xi tjin ngasun'ndio? 'Ba tsa jun si'an_ru kjua naxinando, ¿ánñu bi maninu 'benda kjua xi ichi? ³¿A bi 'yo nga ka'nda ankjele ña si'an_ra kjua? Kui kjuañu tjinnenire kuanna k'uenda kjua xi tisakuna ngasun'ndio.

⁴Kui kjuañu kionga tjinkonu kjua xingiu ngat'are kjua xi tjin ngasun'ndio, ¿ánñu nchja xi bi 'yakun ngajinre xuta xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna mangichunñu nga k'uenda kjuanu? ⁵'Bi xin_nuu tuxi kyuasubaninu. ¿A njngukjín = tjin ngajinnu xi nkjin kakun, xi kuanre k'uendare kjua nts'ia? ⁶Tunga xi tjima ngajinnu, ndekuini nts'ia inyabangi xinkjin 'ba ngixkun xutaxa xi bi makjainre ngat'a tse'e Na'enna 'ba inyatsa'en.

⁷Ngu nga nde jun tjis'ekonu kjua xingiu, kui = xi ne ch'o tjin. ¿A bi ngisa nda ni tsa xukjuakonu tume kjua xi bi 'ba tjin xi kuate'on? ¿A bi ngisa nda ni tsa kua'e'ndio nga si'annu cheje? ⁸Tunga nde jun = teña'anñu xi bi 'ba tjin 'ba ko cheje. 'Ba nts'ia xi 'ba teniko.

⁹¿A bi 'yo nga xuta ch'okun bi sákure nga'nde ña batexuma Na'enchana? Bi 'bejñu_ru yojonu. Bi kjua'as'en ña batexuma Na'enchana xuta xi tjindujin kjuaska, 'ba xi tsichjire na'en xi ntsja xuta kuandani, 'ba xi kjuachajngi tsa'ent'are xinkjin, 'ba xi xanda, ¹⁰ninga xi tsa'en cheje, ninga xi 'ñu mejénre tsajmi, xi mach'i, 'ba xi nchja en ch'otsu, 'ba xi 'bonachare xuta xi kja'ere. Ngatsi'i xuta xi 'ba tsa'en, bi sákure nga'nde ña batexuma Na'enchana. ¹¹'Ba kui = biu xi 'ba nde kitsa'en yak'a xi tjin ngajinnu nixtjin

kuatse jan. Tunga nganda'e je = kisanejun, je kuatsjio, 'ba xuta kixi = je kuon ngixkun Na'enchana ngat'are mé = xi kitsa'en Na'enna Jesucristo ko Isennixtjintsjere Na'enchana.

¹²“Ma = tsa'añ tume tsajminu”, tsu xuta. 'Ba = tjin tsakaiñu, tunga bi nda ngayéje kibiu. Ninga tsa ma tsa'añ tume tsajminu, tunga bi sja'ndia tsa kui xi kuatexumana. ¹³“Xi chine tse'e = ngats'a, 'ba ngats'a tse'e = xi chine”, tsu xuta ngayeje. 'Ba = tjin tsakaiñu, tunga Na'enchana sikjekjua ngojó. Bi kich'a yojona tuxi siskakoña. Tusa yojona tse'e = Na'enna, 'ba Na'enna tse'e yojona. ¹⁴Jotsa'en nga ko kjua'ñure Na'enchana kitsikja'ayare Na'enna ngajinre mik'en, 'ba = nde tsa'en sikja'ayana ña ngayeje.

¹⁵¿A bi 'yo nga yojonu, jo = ni tsa ichi yojore Cristo? Kui kjuañu, jngu xuta xi ichi yojore Cristo ya'a, ¿a sikjen yojore tuxi sjngukoni jngu chjun ska? ¡Ngu niñajanni! ¹⁶¿A bi 'yo nga xi tsiko jngu chjun ska, kui xi tsijnguko yojore chjun sko? Ngat'a 'ba = tsa'en kua'indut'a enre Na'enchana: “Tu jngu kuan yojore ngojó.” ¹⁷Tunga xi tu jngu tsa'en ko yojore Na'enna, kui = xi tu jngu kuan ko kjuafa'etsjenre ngayeje.

¹⁸Kui kjuañu tisent'axin_ru ngayéje kuya kjuaska. Tume je xi kja'ere xi tsa'en xuta bi fa'as'enjin yojore. Tunga xi tijñajin kjuaska, nde kui tajngu tikjejeta'enni ngat'are yojore. ¹⁹¿A bi 'yo nga yojonu xi ningure Isennixtjintsjere xi tijñajinnu, xi Na'enchana kitsjanu? 'Ba bi nde tsojon tajnguni yojonu. ²⁰Ngat'a kuachjintjaiñu nga tsindanu. Kui kjua tichjenñu yojonu nga sichji_ru Na'enchana.

7 ¹Mejénnä kjuako_nuu nganda'e ngat'a tse'e xi kichjaningiyantu nga kjinikasennu xujun. Nda = tjin tsa jngu xuta bi siko jngu chjun. ²Tunga ngat'are kjuaska xi matsjare yojona, kui kjua tusa ngisa ndani nga jngu jngu xi'in ngatjas'ere chjunre, 'ba nga jngu jngu chjun ngatjas'ere xi'inre.

³'Ba xi xi'in kuán ngatatsik'etjusunre chjunre nga siko, 'ba nde xi chjun kuán ngatatsik'etjusunre xi'inre ngayeje. ⁴Ngat'a xi chjun kuán bi nde kui tajnguni batexumanire yojore, ngat'a 'ba = nde batexumare xi'inre ngayeje. 'Ba nde 'ba = tsa'enni xi xi'in kuán. Bi nde kui tajngu batexumanire yojore, ngat'a 'ba = nde batexumare chjunre ngayeje. ⁵Bamani, bi 'bech'o_ru yojonu xingiu. 'Ba tsa 'ba si'on, t'endako titjun xingiu, tuxi 'batsa'en chuba nixtjin singantsjakjinni_ru yojonu nga xuko Na'enchana. 'Ba jaskan kuetsuko ngañu xingiu, tuxi bi skut'ayakoninu chanayiu, nga bi xukjuakonu nga k'uechjon_ru yojonu.

⁶Nga 'ba texin_nuu, tetsja'nde_nuu nga kuan 'ba si'on. Bi kjuatexuma xi tetsja_nuu tsa tjinnere nga 'ba si'on. ⁷'Ba mejénnä tsakaiñu tsa ngats'i'i xuta

kuan joni an tsakaiñu, tunga ja kja'e ja kja'e kjuanda kitsjana Na'enchana nga jngua jngua. Bi tu jngu kjuanda xi kika'ena.

⁸'Ba xin_ra xuta xi tsajainre chjun 'ba ko yanchjin xi tsajainre xi'in 'ba ko yanchjin k'an, nga nda = tjin tsa 'batsa'en k'uendu joni an. ⁹Tunga tsa bi xukjuare nga k'uechjonre yojore, tusa ngatixan. Ngat'a ngisa = nda tjin nga kuixan tu 'bani nga 'ñu kuetsu inimare.

¹⁰Ngu, xi je tsixan tetsja_ra kjuatexumabi, kjuatexuma xi bi tsa'an, tse'e = Na'enna Jesucristo. Xi chjun kuán bi ngatsik'ejña xi'inre. ¹¹'Ba tsa sik'ejña xi'inre, bi nde ngatixanni asa tusa ngatjakonda ngani xi'inre. 'Ba nde 'batsa'enni xi xi'in kuán bi ngatsik'ejña chjunre.

¹²'Ba ngat'are xuta xi yak'a, an xin_ra, bi tsa Na'enna Jesucristo xi 'batsa'en batexumare. Tsa jngu nts'ia tjinre jngu chjun xi bi makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesucristo, 'ba tsa 'batjin kakun chjunre nga k'uejñako, bi ngatatsik'ejña. ¹³'Ba tsa jngu ndichja tjinre xi'in xi bi makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesucristo 'ba tsa 'batjin kakun xi'inre nga k'uejñako, bi ngatatsik'ejña. ¹⁴Ngat'a xi xi'in kuán xi bi makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesucristo, matsje ngixkun Na'enchana tu ngat'are chjunre xi makjainre. 'Ba chjun xi bi makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesucristo, 'ba = nde matsje ngixkun Na'enchana tu ngat'are xi'inre xi makjainre. Tsa bira 'batjin, ki'ndinu bi tsje ngixkun Na'enchana. Tunga nganda'e je tsje ngixkun Na'enchana ki'ndi nistinu.

¹⁵Tunga tsa xi bi makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesucristo mejénre sik'ejña chjunre asa xi'inre, ngu, ngatsik'endu xinkjin. Ngu tsa 'batsa'en, bi nde kjinenire nga nts'ia asa ndichja k'uejñako xi bi makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesucristo. Ngat'a Na'enchana kinchja = na tuxi nga kuetsuba s'enina kjuaxiu. ¹⁶Ngu, ¿jótsa'en 'yani ji xi chjun kuáin tsa kuanri kjuinik'angi xi'inri? 'Ba, ¿jótsa'en 'yani ji xi xi'in kuáin tsa kuanri kjuinik'angi chjunri?

¹⁷Tunga ngat'endu nga jngu jnguu jotsa'en tijña kjuanda xi kitsjare Na'enchana 'ba jotsa'en tjindu nga kinchjare Na'enchana. Kui = bi xi 'bene_ra ngatsi'i xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesucristo. ¹⁸Tsa kjinukjuare xi kuán circuncidar, ngu janda ngatjama circuncidar. 'Ba tsa kjinukjuare xi bi kuán circuncidar, ngu, bi 'ba ngatjamata'en. ¹⁹Ngat'a tsa kuán circuncidar asa bi kuán circuncidar, bi kui xi chjire. Tu kio sani nga sik'etjusan kjuatexumare Na'enchana, kui = xi chjire.

²⁰Ngu, nga jngu jnguu janda 'batsa'en ngat'endu jotsa'en tjindu nga kinchjare Na'enchana. ²¹Tsa chu'nda kuáin kionga nga kjinukjuari, bi nikjo_ri yojori. Tunga tsa saku ndiyari nga kuandai, ngu tindai yojori. ²²Ngat'a xi chu'nda nga kjinukjuare tuxi kuajngukoni Na'enna Jesucristo, nganda'e kui = xi je ndai ngixkun kui. 'Ba nde 'batsa'enni ngat'are xi xuta

ndai nga kjinukjuare, nganda'e nde kui = xi chu'ndare Cristo. ²³Tse 'echjintjainu Na'enchana nga kuando, kui kjuañu bi ba'e'ndeñu nga chu'ndare xuta kuon. ²⁴'Bamani tsu'ba nts'ia, jotsa'en tetsubo nga kjinukjuanu, janda 'batsa'en tetseubo ngixkun Na'enchana.

²⁵'Ba ngat'are yanchjin xi kje tjiínre xi'in, njnguú kjuatexuma xi tse'e Na'enna Jesucristo tjinna xi sja_ra. Tunga xin_nuu jotsa'en tsikja'etsjian. Ngat'a Na'enchana ja'animarä nga kitsa'enna jngu xi ma chunre. ²⁶Ngu ngat'anä nda = tjin nga 'batsa'en ngat'endu xuta jotsa'en nga tjindu, tu ngat'are kjuana'en xi tjin nganda'e. ²⁷Tsa tjinri chjun, bi mijnyisjai ndiye jotsa'en sik'ejñe. 'Ba tsa tsajainri, bi mijnyi. ²⁸Tunga tsa kuixain, bi chjuje tsa 'ba si'en. 'Ba tsa jngu chjun xungu bixan, 'ba nde bi kjeje tsa 'ba sa'en. Tunga xi bixan, kui = xi s'_ere kjuasti xi tse'e ngasun'ndio, 'ba an mejénnä k'uejñat'axin_ra kjuastibiu.

²⁹Nts'ia, ki = bi xi mejénnä xin_nuu: Tu chuba nixtjin tijña ngisana. Kui kjuañu nixtjin xi chaja ngisa, xi tjinre chjun ngat'endu joni tsa tsajainre. ³⁰'Ba xi tjinre kjuaba ngat'endu joni tsa tsajainre kjuaba, xi tjinre kjuatsja ngat'endu joni tsa tsajainre kjuatsja, xi batse tsajmi ngat'endu joni tsa tumé tjinre, ³¹'ba xi titsichjen xi tjin ngasun'ndio ngat'endu joni tsa tumé chjire tsajmibiu. Ngat'a kjue ngasun'nde xi te'ya nganda'e.

³²Mejénnä nga bi sikjo_ru yojonu. Xuta xi sa'e tijña tajngu, xi kje tjiínre chjun, kui xi tsikja'etsjen xi tse'e Na'enna Jesucristo 'ba jó sa'en tuxi tsja s'_enire kui. ³³Tunga xi tjinre chjun, kui xi tsikja'etsjen tsajmi xi tjin ngasun'ndio 'ba jó sa'en tuxi tsja s'_enire chjunre, ³⁴'ba 'batsa'en bi nde tu jnguni xi tsikja'etsjen. Jngu chjun xi tsajainre xi'in ko jngu chjun xungu, kui xi tsikja'etsjen mé = xi tse'e Na'enna Jesucristo 'ba jótsa'en kuatsje yojore ko kjuafa'etsjenre. Tunga yanchjin xi tjinre xi'in, kui xi tsikja'etsjen tsajmi xi tjin ngasun'ndio 'ba jó sa'en tuxi tsja s'_enire xi'inre.

³⁵Tu kjuanda tsojon nga 'ba texin_nuu 'ba bi te'bet'a'ñu_nuu. Mejénnä kuaseko_nuu, tuxi kixi kuetsubañu 'ba singantsjakjin_ru yojonu Na'enna Jesucristo nga tu jngu xi sikja'etszion.

³⁶Tsa tjin xi tsu nga je tjinnere kuixanko chjun xi tijñangire kjua ngat'a bi xukjuare nga k'uechjonre yojore 'ba je nure nga kuixan, tsa 'batsa'en tsikja'etsjen nga kui xi ngisa nda tjin, ngatatsa'en jotsa'en timamejénre. Ngatixan. Bi kjeje tsa 'ba sa'en. ³⁷Tunga xi tijngu kakun nga bi kuixan 'ba nga bi tjinnere nga 'ba sa'en 'ba bere kakun nga ma 'bechjonre yojore, tsa tsikja'etsjen nga tusa nda tjin nga bi kuixan, ngisa = nda tjin tsa 'ba sa'en. ³⁸Ngu, xi kuixanko ko chjun xi tijñangire kjua, nda = tjin tsa 'ba sa'en. 'Ba xi bi kuixan, ngisa = nda tsa 'ba sa'en.

³⁹Jngu chjun xi je tsixan, tjit'a'ñu ngixkun xi'inre yejerañu xi'inre tijña ngisa. Tunga tsa kueya, je kuandai ngani 'ba kuan kuixanko tu'ya xuta xi

mejénre, nga tunga xuta xi makjainnire ngat'a tse'e Na'enchana.⁴⁰ Ningara ngisa nda k'uejña tsakaiñu tsa bi nde kuixanni. Ngu 'batsa'en tsikja'etsjian an, 'ba manaq an nga tijñajinna Isennixtjintsjere Na'enchana nga 'ba texian.

8 ¹'Ba nganda'e, mejénnä kjuako_nuu ngat'are tjiuba xi kjinik'en joni chje ngat'are na'en xi ntsja xuta kuandani. 'Yaña nga ngatsi'a mankjinna mé = xi tjin. Xi mankjinre xuta, kui xi tsink'a kakun. Tunga kjuanimejen, kui xi tsja nga'ñure xuta. ²Tsa tjin xi 'batsa'en tsikja'etsjen nga mankjinre me = ñu, kui xi kje majíre xi tjinni nga kuanjinre tsakaiñu. ³Tunga tsa tjin xi tsimején Na'enchana, Na'enchana be = xutabiu.

⁴Ngu ngat'are xichine xi joni chje ba'ere na'en xi ntsja xuta kuandani, ¿a kuan xina? 'Yaña nga na'en xi ntsja xuta kuandani tumé chjire nga'e ngasun'ndio 'ba nga tsajain ngisa kja'e Na'en. Jngututu ma sani Na'enchana. ⁵Tjin xuta xi tsu nga nkjin mani xi na'en 'mi 'ba nkjin mani xi nai 'mi xi tjindu ngank'a 'ba ko t'anangiu. ⁶Tunga ngat'ana, jngututu mani Na'enna. Xi Na'enchana xi kitsinda ngayéje xi tjin 'ba xi ngat'are nga tetsuba ña. 'Ba nde jngututu mani Naina. Xi Jesucristo xi ngat'are tjin ngayéje xi tjin 'ba xi ngat'are tetsuba ña.

⁷Tunga bi ngatsi'i xuta mankjinre kibi. Tjin xi je 'batsa'en ngare nga tsichjire na'en xi ntsja xuta kuandani. 'Ba kionga kjine xichine xi joni chje ba'ere na'enbiu, tsikja'etsjen nga na'enbiu tse'e xichinebiu. 'Ba 'batsa'en ngat'are xi kjine ch'o tsa'en tsik'ejña kjuafa'etsjenre xi inda kjiya.

⁸Kjuakixi = nga bi ngat'are xi china skjebetjona Na'enchana. Bi ngisa nda kuan tsa xine_ra, 'ba bi ngisa ch'okun kuan tsa bira xina. ⁹Ndaiñu ngat'are mé = xi ma xino. Tunga chutsijon nga xi techino bi ngatatsikajngi je xuta xi bi titsujngu kakun ngat'are mé = xi makjainna.

¹⁰Ngat'a tsa tjin xi kje titsujnguú kakun ngat'are mé = xi makjainna xi skueri ji xi mankjinri kibi nga teni ningure jngu na'en xi ntsja xuta kuandani nga techine xi kio tjin, ¿a bi ko kui kuan kakun skine xichine xi joni chje kika'ere na'enbiu? ¹¹'Ba 'batsa'en ngat'are xi mankjinri, chajani nts'ia, xi kje tijnguú kakun ngat'are mé = xi makjainna xi Cristo k'enntjai ngat'are.

¹²'Ba temijnyije = ñu ngat'are Cristo kionga mijnyijio ngat'are nts'io nga ni'ñu kakun nga sa'en mé = xi ch'o tsa'en tsik'ejña kjuafa'etsjenre.

¹³'Bamani, tsa ngat'are xichinenä tsa'aan nga kjeje nts'ia, tusa niñajani nde skineña yojo, tuxi bi sikajngijeña nts'ia.

9 ¹¿A bi xuta ndai kuáan? ¿A bi apóstol kuáan? ¿A bi ko tuxkuaan tsa'bekoña Na'enna Jesús? ¿A bi makjainnu ngat'a tse'e Na'enna tu ngat'are nga 'ñu tsa'exat'a_ra kui? ²Ninga tsa tjin xi tsu nga bi jngu apóstol kuáan, tunga ngat'anu kui = ña. Ngat'a makjainnu ngat'a tse'e Na'enna, 'ba 'ba = tsa'en s'ejnatsejenni nga kjuakixi jngu apóstol kuáan.

³'Bi = tsa'en tsikjant'aa yojona ngixkun xuta xi tsu nga bi apóstol kuáan:
⁴¿A bi tjinni ndiyare nga sakuni xichine ko xi 'yu? ⁵¿A bi tjinni ndiyare nga s'eni chjun xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna, xi k'uetsumakoni jo inyatsa'en nchja chinga apóstol xi yak'a ko nts'e Na'enna ko Pedro? ⁶¿A tu jin sani an ko Bernabé xi bi tjinni ndiyare nga kuajngi'ani xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna?

⁷¿A tjin = chasoldadu xi tjinnere 'bechjisubare yojore ngat'are mé = xi machjenre? ¿A tjin = xi 'bentje uva 'ba bi kjine ture? ¿A tjin = xi tsikuenda jngu stin tjiuba 'ba bi 'bi ndachiki xi 'baxje? ⁸¿A tu kjuafa'etsjenre xuta = xi texin_nuu? ¿A bi 'ba nde tsa'en kua'indut'a kjuatexumo ngayeje? ⁹Ngat'a 'ba = tsa'en kitsi'indu Moisés kjuatexumo: "Bi na'ñu be'o ts'a tjiundijo xi tjemachjen nga timitjia trigo." ¿A tu ngat'are tjiundijo = mafore Na'enchana nga kitsu kibi? ¹⁰¿A bi kjuanda tsajan ngayeje nga 'ba kitsu? Jun, kua'indut'a kjuatexumo nga tu kjuanda tsajan. Ngat'a xi bakjan nangiu 'ba ko xi mitjia trigo, kui = xi tjinnere nga skunre nga sakure ture.

¹¹Kui = kjuañu, tsa jin te'bentjeē ngajinnu xi tse'e Na'enchana, ¿a tse xi techje'eē tsa sakuchini mé = xi tjinnu nga'e ngasun'ndio? ¹²Tsa kja'e xi tjinre ndiyare nga sakure mé = xi tjinnu, ¿a bi ngisa tjinni ndiyare tsakaiñu?

Tunga bi nichjeen kjua'ñuni. Tusa tichukjuakoni ngayéje xi mata'een, tuxi bi ch'a kuanire xuta xi tis'eyare nijmi en ndare Cristo. ¹³¿A bi 'yo nga xi chinere xuta xi tsa'exa ningure Jerusalén = ndibani chje xi fechuko xuta? Xi tsa'exat'a altar sakut'achire yojore tjiuba xi kio nik'en joni chje. ¹⁴'Ba = nde tsa'en 'enda Na'enna Jesucristo nga xuta xi fa'axtiuyare en ndare sjare mé = xi machjenre xi tsikja'axtiuya ion.

¹⁵Tunga an niñajanni kitsichjaan kjua'ñuni. 'Ba ninga bi tetsi'indu_nuu tuxi kua'eninuu tsajmi. iTusá mejénna nga titjun kueya tsa tjin xi kjua'an kjuatsjabi nga 'ba tsa'aan! ¹⁶Ngat'a nga tetsikja'axtiuya en ndare Jesucristo, bi kui kjua nk'a k'uaxjeña yojona. Ngat'a kui xa xi Na'enchana 'enena nga sa'aan. 'Ba nimaxuni ngat'ana tsa bi 'ba sa'aan. ¹⁷Bamani, tsa tu kui kjua nga mejénna nga 'ba tetsa'aan, 'ba = tjinni nga sakuna chjina. Tunga bi tsa an xi 'batsa'en kuamejénna, jngu xa xi 'batsa'en kis'enena. ¹⁸Kui kjuañu, ¿mé = xi chjina? Kui = kibi. Kjuatsja xi tjinna nga bi fa'achjiā nga tsikja'axtiuya en ndare Jesucristo, asa jo mixan nga bi tsichjian kjua'ñu xi tjinna nga mi'a mé = xi machjenna.

¹⁹Jotsa'en bi fa'achjiā 'ba = nde tsa'en tsajain xi tjinnere nga sik'etjusun_ra, tunga chu'ndare ngatsi'i xuta = tsa'aan yojona, tuxi 'batsa'en nkjin xuta sa'en ngisañā nga k'uangi ngat'are Cristo. ²⁰Ngajinre xuta judío tsa'aan yojona joni xuta judío, tuxi sa'enñā nga k'uangi kui. Ninga tsa bi batexumana kjuatexumare Moisés, tunga ngajinre xuta xi

batexumare kjuatexumo tsa'aan yojona joni tsa ko an batexumana, tuxi sa'enña nga k'uangi kui. ²¹'Ba ngajinre xuta xi bi judío, xi tsajainre kjuatexumare Moisés, tsa'aan yojona joni tsa ko an tsajainna kjuatexumo, tuxi sa'enña nga k'uangi kui. Tunga bi tejñat'axin_ra kjuatexumare Na'enchana, ngat'a tetsik'etjusun = ña kjuatexumare Cristo.

²²'Ba ngajinre xuta xi bi tjijngu kakun ngat'are mé = xi makjainna, tsa'aan yojona joni tsa ko an bi tjijngu kakuán, tuxi sa'enña nga k'uangi kui. Ngu, tetsa'aan yojona jó = kun nga jngu jngu xuta, tuxi kuan sik'angi yak'aña. ²³Tetsa'enyaja_kibi tuxi kuajesun yejeni en ndare Jesucristo, tuxi ko an sakut'anina kjuanda xi tsja enndo.

²⁴¿A bi 'yo, kionga nkjin mani xi mangatsanga chuya, jngu sani xi tsa'en? Kui kjua nda tiyutsangaño, tuxi si'anño. ²⁵Xuta xi mangatsanga chuya ne nda 'bendunda 'ba 'bechjon yejere yojore xi kuan si'onre. Ngu 'batsa'en tuxi sa'enni jngu kjuatjo xi ta'a fekjua. Tunga ña tebeninda = ña tuxi si'anña mé = xi bi fekjua. ²⁶'Ba ngat'ana, temangatsanga kixikixiña ka'nda nga'nde ña fet'a. Bi tekjaan joni jngu xi tu chubá tibe'ejin isen. ²⁷Tusa tetsja_ra kjuanima yojona 'ba tetsa'aan nga kjuint'e mé = xi an mejénnä. Tsa chjen, jaskan nga je kitsikja'axtiuya_ra xuta xi yak'a, bi kua'e'ndena nga kuangatsanga chuya ko an.

10 ¹Jun nts'ia, bi mejénnä nga sichiyajiun jó kuánre xuta chingana nixtjin kuatse jan. Nga ngatsi'i kitsjen ngi yufi xi yaku ndiyare 'ba ja'axtiu ndachikun. ²'Ba 'batsa'en ngatsi'i kuajngukoni Moisés nga kisatendajin yufi ko ndachikun. ³'Ba ndekuini xichine kiskinetsi'i xi kitsjare Na'enchana. ⁴'Ba ndekui nanda kits'ini ngatsi'i xi kitsjare Na'enchana. Ngat'a ngatsi'i kits'i nanda xi 'etjure naxi xi kitsjare Na'enchana, naxi xi kitsjenko. 'Ba kui naxibiu Cristo = nini. ⁵Ninga 'batsa'en, Na'enchana bi kuatsjare ngat'are nkjin xutabiu, kui kjua tuchuña = kis'enduni mik'en nga'nde t'axin.

⁶Ngayéje kibi kuán tuxi s'ejnanina joni jngu kjuakusun ngat'ana, tuxi bi simejénña xi ch'o, jotsa'en kitsimején xutabiu. ⁷Ninga bi nichji_ru na'en xi ntsja xuta mandani jo kitsa'en yak'a xutabiu. Jotsa'en kua'indut'a enre Na'enchana: "Xuta tsik'endu 'ba kiskine 'ba kits'i, 'ba sa'e tsisetjen nga kitsitsjare yojore." ⁸Bi siskakua yojona jo kitsa'en yak'a xutabiu, 'ba kui = kjua jesunni kanján mi nga tu jngu nixtjin sa. ⁹Ninga bi xut'ayakua Na'enchana jo kitsa'en yak'a xutabiu, 'ba kui = kjua kiskinenire tjiuye 'ba jesun. ¹⁰'Ba ninga bi tsujeto'on Na'enchana jo kitsa'en yak'a xutabiu, 'ba kui = kjua ankje xi batexumare kjuabeyo kitsik'enni.

¹¹Ngayéje kibi xi kuánre xuta chingana, kui xi kis'ejña kusunna. 'Ba enre Na'enchana kua'indut'a kibiu, tuxi kuaku ndiyanina ña xi tetsuba nixtjin xi je mején kjuet'a.

¹²'Bamani, xi tsikja'etsjen nga nda kixi sejña, ngatakutsejenre yojore, tuxi bi skajinni ndekuini je. ¹³Xi kjima ngat'a tsojon nga tichut'ayakonu bi ngisa ts'axtiu ngisa nga ko mare mé = xi kjima ngat'are xuta xi yak'a. Tsik'etjusun = mé = xi nchja Na'enchan'a 'ba bi sja'nde tsa ngisa 'ñu xut'ayakonu nga ko mare mé = xi kuan xukjuakonu. Tusa sja ndiyau jótsa'en k'uetju nga xut'ayakonu, tuxi xukjuakonu mé = xi kjua'enio.

¹⁴'Bamani tsu'ba, jun nts'iq xi tsimején_nuu, tisent'axin_ru jo tsa'en xuta nga tsichjire na'en xi ntsja xuta mandani. ¹⁵Tefako_nuu joni xuta xi be mé = xi tsa'en. Nde jun = tikja'etsjenñu tsa kjuakixi mé = xi texin_nuu. ¹⁶Kionga 'yáa binu tsje nga ba'e_ra kjuanda Na'enchan'a, ca bi jngu yojo maña ko Cristo ngat'a tse'e jinre? 'Ba kionga china niñuxtila xi bakjanya_ra xingia, ca bi jngu yojo maña ko Cristo ngat'a tse'e yojo? ¹⁷Tu jngu = ma sani niñuxtilo. Kui kjua tu jngu yojo maña, ninga nkjin maña ña. Ngat'a tu jngu niñuxtila china.

¹⁸Chutsejen'a chuyo xuta xi tse'e Israel. Xi kjine yojo tjiuba xi ba'ere chje Na'enchan'a, ca bi tu jngu yojo ma ngat'a tse'e chje xi ba'ere Na'enchan'a, xi s'endusun altar? ¹⁹Nga 'bi texian, bi texian nga chjire na'en xi ntsja xuta mandani, ninga yojo xi ba'ere joni chje. ²⁰Tusa kui = xi texian. Chje xi tsja xuta xi tjin ngasun'ndio, isennixtjin xi tsa'exat'are chanayiu tsjare 'ba bi Na'enchan'a. 'Ba bi mejénnä an nga jngu kuon ko isennixtjinbiu. ²¹Bi kuan s'iuyo vasore Na'enchan'a 'ba ko vasore isennixtjin xi tsa'exat'are chanayiu. Bi kuan xinet'o yamixare Na'enchan'a 'ba ko yamixare isennixtjinbiu ngayeje. ²²Tsa si'on kibi, tsunire nga mejénnu nga kuanastire Na'enchan'a. ¿A nikja'etsjenñu nga ngisa tjinna kjua'ñu ña nga ko mare Na'enchan'a?

²³"Ma = tsa'aan tume tsajminu", tsu xuta. 'Ba = tjin tsakaiñu, tunga bi ngayéje kjenndiya. "Ma = tsa'aan tume tsajminu", tsu xuta. 'Ba = tjin tsakaiñu, tunga bi ngayéje tsja nga'ñuna. ²⁴Ni'yá ngatamangisjai xi tu kjuanda tse'e, tusa ngatamangisjai kjuandare xuta xi yak'a.

²⁵Kuan xino tume yojo xi sateña 'ba bi nikja'etsjion tsa kui xi ch'otsa'en k'uejña kjuafa'etsjennu. ²⁶Ngat'a ngayéje ngasun'ndio ko ngayéje xi kio tjin, tse'e = Na'enchan'a.

²⁷Tsa jngu xi bi makjainre ngat'a tse'e Na'enchan'a sikjint'enu nga kuangin chino niñu ndaba 'ba mejénnu kuangiun, chino tume xi kueyanu 'ba bi nikja'etsjion tsa kui xi ch'otsa'en k'uejña kjuafa'etsjennu. ²⁸Tunga tsa tjin xi kuetsunu: "Na'en xi ntsja xuta = kuandani kitsa'ere joni chje yojobi", bi chino. T'echjon_ru yojonu tu ngat'are xi 'ba kitsunu 'ba tu ngat'are kjuafa'etsjenre. ²⁹Ngat'are kjuafa'etsjenre xi 'ba tsu tenchja, bi ngat'are kjuafa'etsjennu. ¿Áñnu jo tsu kjuafa'etsjenre xuta xi kja'ere k'uechja'ndenire mé = xi ma tsa'aan? ³⁰Tsa tsja_ra kjuanda Na'enchan'a

ngat'are xi kjinia, iánñu kuetsuni xuta nga bi nda tjin nga skinaa_a tsajmibiu kionga je kitsja_a kjuanda Na'enchana?

³¹'Bamani, tsa xino asa s'iú asa si'on tume tsajminu, 'ba ti'on tuxi s'ejñatsejenni kjuajere Na'enchana. ³²Bi 'bejña_ru kjuana'en xuta judío ninga xi bi judío ninga xi makjainre ngat'a tse'e Na'enchana. ³³Joni an, tume xi tsa'aq, tsa'en = ña mé = xi matsjare ngatsi'i xuta. Bi tu kjuanda tsa'an mangisjaq, tusa kjuandare xi yak'a, tuxi k'uangini.

11 ¹Chjunginuu jotsa'en kjengi_a Cristo.

²Nda 'baxje_nuu nts'ia, ngat'a ngantsjai fa'etsjennu ngat'ana 'ba ngat'a 'bejñatjo xi yakuya_nuu, mé = xi kitsa'ena 'ba kitsikja'axtiuya_nuu. ³Tunga mejénnä nga nda ngatas'ejinnu nga Cristo, kui xi ngakure nga jngu jngu xuta xi'in. 'Ba xi xi'in kuán, kui xi ngakure chjunre. 'Ba Na'enchana, kui xi ngakure Cristo. ⁴Tu'ya xuta xi'inñu xi kue'mo nindaku nga kjuako Na'enchana asa nga sikja'axtiuya en xi tsjare Na'enchana, kui xi bi tjibekun xi ngakure. ⁵Tunga tu'ya chjunñu xi bi kue'mo nindaku nga kjuako Na'enchana asa nga sikja'axtiuya en xi tsjare Na'enchana, kui chjunbiu bi tjibekun xi ngakure ngat'a jo = ni tsa kis'ejunre kui. ⁶Ngat'a tsa jngu chjun bi kue'mo nindaku, tusa ngataste ntsjare. 'Ba tsa kjuasuba nga kuate ntsjare asa nga k'uejunre yojore, ngu, ngate'mo nindaku.

⁷Xi xuta xi'in kuán bi tjinnere nga kue'mo nindaku. Ngat'a kui = xi isenre Na'enchana 'ba kui xi bakutsejen kjuajere Na'enchana. Tunga xi chjun kuán, kui xi bakutsejen kjuajere xi xi'in kuán. ⁸Ngat'a xuta xi'in xi titjun bi yojore chjun jendibani. Tusa chjun xi titjun yojore xuta xi'in jendibani. ⁹'Ba bi kjuanda tse'e chjun kuanda xuta xi'in. Tusa chjun kuanda tu kjuanda tse'e xuta xi'in. ¹⁰Kui kjuañu tjinnenire kue'moni nindaku xi chjun kuán, tuxi kuakuni nga tjin xi batexumare. 'Ba ngatatsa'en tu ngat'are ankjele xi tjin.

¹¹Tunga ngajinna ña xi makjainna ngat'a tse'e Na'enna Jesucristo, xi xi'in bi tijñat'axinre xi chjun, 'ba xi chjun bi tijñat'axinre xi xi'in. ¹²Ngat'a jotsa'en nga chjun xi titjun jendibanire yojore xuta xi'in, 'ba = nde tsa'en nganda'e xi'in tsinnire xi chjun kuán. 'Ba ngayéje xi tjin Na'enchana ndibanire.

¹³Jun suba chusun_ru ngat'are kibi. ¿A nda = tjin kionga jngu chjun kjuako Na'enchana nga bi kue'mo nindaku? ¹⁴Jo tjin nga'e ngasun'ndio, ¿a bi 'yare nga jngu kjuasuba nga xuta xi'in sinduju ntsjare? ¹⁵Tunga ngat'are jngu chjun, nda = bakure nga nduju kuan ntsjare, ngat'a kui xi kitsa'ere nga nduju kuan ntsjare, tuxi kue'moni nindaku.

¹⁶Tunga tsa tjin xi bi tijngu kakun ngat'are kibi, ngatjabe nga bi kja'e tsa'en ña'an ngisai ninga xuta xi yak'a xi makjainre ngat'a tse'e Na'enchana.

¹⁷'Ba xi xin ngisa_nuu, bi nda 'baxje_nuu. Ngat'a kioxu nga mañojon, tusaxu ngisa ma xi ch'o nga ko mare xi nda. ¹⁸'Ba xi tjun xin_nuu nijmi xi tji'benä nga bakjanyaxu xingiu nga mañojon ngaya ningu. 'Ba tjin = tsajmi xi makjainna ngat'are kibiu. ¹⁹Kjuakixi = nga machjen nga kuakjanyo xingiu, tuxi xiaña 'yá = xi kixi sejña ngixkun Na'enchana.

²⁰Kionga mañojon, bi 'ba teño'on jotsa'en yakuyana Na'enna Jesucristo nga tsakjenko jñu xutare. ²¹Ngat'a kioxu nga bechiu, nga jngu jngu xi tjin ngajinnu ja kjebe ja kjebe xungu xi tse'e. 'Ba tjinxu xi bi sakure xichine 'ba tjinxu xi mach'i. ²²¿A tsajainnu ni'ya ña kuan xino 'ba s'iu? ¿Ánñu joni tsajmi xi tumé chjire teniko = ñu ningure Na'enchana 'ba teba'e_ru kjuasuba xuta xi tumé tjinre? ¿Jó xin_nuu? ¿A nda = k'uaxjenu? Bi nda k'uaxjenu ngat'are kibi.

²³Ngat'a Na'enna Jesucristo yakuyana kibi, 'ba kui xi kitsikja'axtiuya ngani_nuu. Ndekuini nistjen nga kjiningantsja, kiskjebe niñuxtila. ²⁴'Ba kionga je = kitsjare kjuanda Na'enchana, yakjanya niñuxtilo 'ba 'bi kitsu: "Kibi = yojona xi singantsjaq tu kjuanda tsojon. 'Ba ti'on tuxi kjua'etsjenniu ngat'ana." ²⁵'Ba kionga je kiskine xichine, 'ba nde kiskjebe chutsiun, 'ba 'bi kitsu: "Kui = chutsinbiu xi tibakutsejen kjua xatse xi ti'bendakonu Na'enchana. Ngat'are jinnä tis'endakoni kjuabiu. 'Ba ti'on tuxi kjua'etsjenniu ngat'ana ngantsjai nga s'iu." ²⁶'Bamani, jotjin ndiya nga xino niñuxtilo 'ba s'iu chutsiun, te'beñu nijmi ngat'are kjuabeyare Na'enna ka'nda nga kjua'e ngani.

²⁷Ngu, tu'yañu xi bi skuekun nga skine niñuxtilo 'ba nga k'uiya chutsinre Na'enna, kui xi majngije ngat'are yojore ko jinre. ²⁸'Bamani, nga jngu jngu xuta tjinnere nga sinkjinre kjuafa'etsjenre tsa tsje tjin, kionga kje kjinejín niñuxtilo 'ba nga kje 'biyaá chutsiun. ²⁹Ngat'a tsa tjin xi tuchuba skine 'ba tuchuba k'ui nga bi skuekun nga yojore Na'enna kibiu, kui xi tikanine tajngure je yojore jotsa'en tikjine 'ba tji'bi. ³⁰Kui = kjuañu tjinni ngajinnu nkjin xi sefesun 'ba xi inda tjinre, 'ba je jesun masen. ³¹Tunga tsa tjun nda sinkjin_ra kjuafa'etsjenna, bi si'anna kjua. ³²Tunga kionga Na'enna Jesucristo tsa'enna kjua, kui baku ndiyana xi kjuakixi, tuxi bi chajaña nga si'ankona kjua xuta xi tjin ngasun'ndio.

³³'Bamani nts'ia, nga kuañojon nga kuechiu, chuya_ru xingiu. ³⁴Tsa tjin xi 'ñu bojore, ngatakjen ndaba, tuxi bi xaninejeniu kionga kuañajanko xingiu. 'Ba ngat'are kjua xi tjin ngisa ngajinnu, kio = k'uendajian nga kjuikun_nuu.

12 ¹'Ba nganda'e, nts'ia, mejénna nga xio xi kjuakixi ngat'are nkjin kuya kjuanda xi tsjana Isennixtjintsjere Na'enchana.

²'Yañu jó kjiño'on nga kje makjainnu Na'enna. Joni tsa kichjufenu nga tsangitjengiu na'en xi bi mare nchja, xi ntsja xuta kuandani. ³'Bamani,

xin_nuu nga tu'yá xi Isennixtjintsjere Na'enchana titsikinchja ma nchja bojore Jesús. 'Ba nde ni'yá ma tsu: "iJesús xi Na'enna!", tsa bi Isennixtjintsjere Na'enchana tijñajin inimare.

⁴Ja kja'e ja kja'e kjuanda xi kitsa'ena, tunga tu jngu = ma sani Isennixtjintsjere Na'enchana xi tsjana kibiu. ⁵Ja kja'e ja kja'e tsa'en ña'axat'a_ra xingia xi makjainna ngat'a tse'e Na'enna, tunga tu jngu = ma sani Na'enna Jesús xi tsja xana. ⁶'Ba ja kja'e ja kja'e xa xi Na'enchana tsa'en ngajinna ngatsi'a, tunga tu jngu Na'enchana xi tsa'en ngayéje kibiu.

⁷'Ba nga jngua jngua kitsa'ena mé = xi bakutsejen Isennixtjintsjere nga tu kjuanda tsajan ngatsi'a. ⁸Ngat'are Isennixtjintsjere Na'enchana, tjin xi ba'ere kjuanda nga kuinchja en xi tse kjuankjin kakun tjinre, 'ba ngat'are ndekuini Isennixtjiun, tjin xi ba'ere kjuanda nga kuetsuya jó tsunire xi tjin. ⁹Tjin xi ndekuini Isennixtjiun tsjare kjuanda nga ngisa nda kuakjainre, 'ba tjin xi ndekuini Isennixtjiun tsjare kjuanda nga kuanre sinda xuta. ¹⁰Tjin xi mare tsa'en kjuakun, 'ba tjin xi mare tsikja'axtiuya en xi Na'enchana tsjare. 'Ba tjin xi mankjinre tsa kjuakixi nga Isennixtjintsjere Na'enchana tijña ngajinre xuta asa isennixtjin xi bi nda. Tjin xi mare nchja kja'e kjuanga en, 'ba tjin xi tsuya jó tsunire enbiu. ¹¹Tunga ngayéje kibi jngu sani 'ba ndekuini Isennixtjintsjere Na'enchana xi tsa'exajinna, 'ba kui xi tsjare kjuanda nga jngu jngu xuta jotsa'en nga Kui mejénre sjare.

¹²Joni yojona. Jngu mani, tunga nkjin = ka'a tjinre. 'Ba ngatsi'i ka'a xi tjinre, ninga nkjin ka'a mani tu jngu yoho ma sani. 'Ba nde 'ba = tsa'ennire ngat'are Cristo. ¹³Ngat'a tu jngu Isennixtjintsjere kisatendaña ngatsi'a 'ba 'ba = tsa'en tu jngu yoho kuánña, ninga xuta judío asa kja'e xuta, ninga xi chu'nda asa xi ndaire yojore. Ngatsi'a kika'ena nga kji'yaa ndekuini Isennixtjintsjere.

¹⁴Jngu yojore xuta nkjin = ka'a tjinre, bi tu jngu = mani. ¹⁵Tsa jngu ndsakua kuetsu: "Bi jngu ka'a tse'e yoho kuáan, ngat'a bi ntsja kuáan", tsa 'ba kuetsu, ¿a tu kui = kjua bi nde tse'e yoho kuanni? ¹⁶'Ba tsa jngu ñajan kuetsu: "Bi jngu ka'a tse'e yoho kuáan, ngat'a bi xkun kuáan", tsa 'ba kuetsu, ¿a tu kui = kjua bi nde tse'e yoho kuanni? ¹⁷Tsa yojona tu jngu xkuán sa, ¿jótsa'en kuan kjuinu'yaña? 'Ba tsa yojona tu jngu ñajan kuán sa, ¿jótsa'en kuan xujenña?

¹⁸Tunga Na'enchana kitsa'en yojona ko nkjin ka'a 'ba 'endu xki ka'a ña kuamejénre kui. ¹⁹Ngat'a tsa tu ngusun ngayéje ka'a, bi s'e yoho. ²⁰Kui kjuañu ninga nkjin ka'a mani, tunga tu jngu = yoho.

²¹'Ba tuxkuán bi ma tsure ndsa: "Bi machjenra." Ninga nindakua bi ma tsure ndsakua: "Bi machjenra." ²²Tusa xki ka'a yojona xi mana joni tsa bi 'ñu tjinre nga'ñu, kui xi ngisa 'ñu machjen ngisa. ²³'Ba xki ka'a yojona xi mana nga bi 'ñu chjire, kui xi ngisa nda nikuenda. 'Ba xki ka'a yojona xi bi

mejénna nga xiare, kui = xi ngisa nik'ejña'ma. ²⁴'Ba xi ma 'yare, bi machjen nga 'ba sikua. Tunga Na'enchana 'ba = tsa'en 'enda yojona, nga ngisa nda sikuenda ka'are yojona xi mana nga bi 'ñu chjire. ²⁵'Ba = kitsa'en Na'enchana, tuxi bi kuan jó ya s'eni xki ka'a xi tjinre yojona, tusa ngusun tsa'en ngatsikuendakaña xinkjin. ²⁶Tsa jngu ka'a yojona on tjinare, 'ba = nde on tjinare xi yak'a. 'Ba tsa jngu ka'a yojona 'ñu nda tji'naxje, 'ba = nde ngatsi'i xi yak'a tsja kjimare.

²⁷Ngu ngatsi'u yojore Cristo kuon, 'ba nga jngu jnguu xki ka'are yojobiu kuon. ²⁸Ngajinre xuta xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesucristo, Na'enchana ja'ajin apóstoles joni xi titjun, xi majóni profeta xi tsikja'axtiuya en xi Na'enchana tsjare, xi majánni maestru, 'ba sa'e xi mare tsa'en kjuakun, 'ba xi mare tsinda xuta, 'ba xi be jótsa'en kuaseko xuta, 'ba xi be jótsa'en sa'en nga sa'exastin xuta, 'ba xi mare nchja kja'e kjuanga en xi tsjare Na'enchana.

²⁹Bi ngatsi'i xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesucristo apóstoles kuán, bi ngatsi'i xi profeta, bi ngatsi'i xi maestru, 'ba bi ngatsi'i xi mare tsa'en kjuakun. ³⁰Bi ngatsi'i kitsa'ere kjuanda nga kuanre sinda xuta, bi ngatsi'i kitsa'ere kjuanda nga kuanre kuinchja kja'e kjuanga en, 'ba bi ngatsi'i mare tsuya jó tsunire en xi Na'enchana tsjare xuta. ³¹Tunga ngajinre ngayéje kjuanda xi tsjana Isennixtjintsjere Na'enchana, timijon xi ngisa nda kuasekore xuta.

Tunga an kuakun_nuu jngu ndiya xi ngisa nda tjin.

13 ¹Tsa nchja nkjin kuya en xi mare xuta 'ba ko en xi nchja ankjele, tunga tsa bi tsimijaan xi yak'a, an jo = ni jngu tsajmi xi tu fane asa jngu tsajmi xi ch'otsa'en nu'yare nga nikjane. ²'Ba tsa manq nikja'axtiuya enre Na'enchana joni jngu profeta, asa mankjinnq ngayéje xi 'mo 'ejña Na'enchana, asa 'biq ngat'are ngayéje xi tjin, asa nda makjainnq ngat'a tse'e Na'enchana nga ka'nda kuanan xin sikasen jngu nindu, tunga tsa bi tsimijaan xi yak'a, tumé chji_ra. ³'Ba tsa sja_ra xuta nimq ngayéje xi tjinna, 'ba ka'nda singantsjaa yojona tuxi kuitini tu kjuanda tse'e xuta xi yak'a, tunga tsa bi tsimijaan xi yak'a, tumé chjire kibiu.

⁴Xi tjinre kjuanimejen, kui xi tjinre kjuatsejnda 'ba nda xuta. Xi tjinre kjuanimejen bi xin kakun, bi nchja en nk'a kakun, bi nk'a 'baxje yojore, ⁵bi ch'o tsa'en ko xi yak'a, bi mangisjai xi tu kjuanda tse'e tajngu, bi ta'a makjanre, bi 'bejin kakun nga ch'o kuata'en, ⁶bi tsja s'ere ngat'are mé = xi bi kixi tsa'en xuta. Tusa matsjare ngat'are xi kjuakixi. ⁷Xi tjinre kjuanimejen bi tsikjere kakun, bi tsichaja kjuamakjainre, tusa kuyantsjai, 'ba chukjuakore tumeñu.

⁸Kjuanimejen niñajanni kjuet'a. Kjua'e nixtjin nga bi nde s'eni kjuanda xuta nga sikja'axtiuya enre Na'enchana joni profeta, ninga nga kuinchja

kja'e kjuanga en, ninga nga kuankjinre jó tsunire xi tjin. ⁹Ngat'a tu chuba sani xi mankjinna nganda'e, 'ba tu ichi sani xi nikja'axtiuya ngat'are Na'enchana nganda'e. ¹⁰Tunga kionga kjua'e xi kjuakixi kjin, kio = kjue xi tu ichi 'yasa nganda'e.

¹¹Kionga ki'ndia, kinchjaaq jotsa'en nchja jngu ki'ndi chi, 'ba kitsikja'etsjiañ jotsa'en tsikja'etsjen jngu ki'ndi chi, 'ba kuankjinna jotsa'en mankjinre jngu ki'ndi chi. Tunga kionga je kuachinga, 'ejñat'axian kjuaki'ndina. ¹²Nganda'e tu xaq = tjimatsejenna joni tsa jngu chutsin techutsejenya. Tunga kjua'e nixtjin nga nda xia. Nganda'e tu chuba mankjinna. Tunga kjua'e nixtjin nga nda kuankjinna, jofatsa'en bena Na'enchana.

¹³Ngaján kibi niñajanni kjuet'a: nga makjainna ngat'a tse'e Na'enchana, nga chuya_ra xi sjana, 'ba nga s'ena kjuanimejen. 'Ba ngajinre ngaján, kjuanimijon xi ngisa chjire.

14 ¹T'e_ru kakun nga ngisa simején ngiso xi yak'a 'ba nde timijon nkjin kuya kjuanda xi tsjana Isennixtjintsjere Na'enchana. Tunga ngisa timijon nga sikja'axtiuyo en xi Na'enchana tsja. ²Ngat'a xi kitsa'ere kjuanda nga kuinchja en xi kja'ere, tu Na'enchana sani fako, bi xuta. Ngat'a Isennixtjintsjere Na'enchana ndibanire mé = xi nchja, 'ba tu'yá be jó tsunire xi nchja. ³Tunga xi kitsa'ere kjuanda nga tsikja'axtiuya en xi Na'enchana tsjare, kui xi fako xuta, tuxi sja nga'ñunire, si'ñu kakunni 'ba tsitsja kakun. ⁴Xi nchja en xi tu'yá mankjinre ndekui tsjanga'ñu tajngunire yojore. Tunga xi tsikja'axtiuya en xi Na'enchana tsjare, kui xi tsja nga'ñure xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna.

⁵Mejénnä tsakaiñu nga ngatsi'u kua'enu kjuanda nga kjuinukjuo kja'e kjuanga en, tunga ngisa mejénnä tsa kua'enu kjuanda nga sikja'axtiuyo en xi Na'enchana tsja. Ngat'a ngisa = chjire enbiu nga ko mare en xi tu'yá mankjinre. Tunga nda = tjin tsa kuinchja en xi tu'yá mankjinre tsa kuetsuyara, tuxi 'batsa'en saku nga'ñunire xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna.

⁶'Bamani nts'ia, tsa kjuikun_nuu 'ba kjuako_nuu en xi tu'yá mankjinre, tsa 'ba sa'aan, ¿a kuaseko_nuu? ¿A bi ngisa nda tjin nga xin_nuu mé = xi 'bejñatsejen Na'enchana, asa xin_nuu mé = xi mankjinna, asa sikja'axtiuya_nuu en xi Na'enchana tsja, asa kuakuya_nuu mé = xi kitsa'ena? ⁷Ka'nda tsajmi xi tsajainre jnda tunga fane joni tjio asa najni, tsa bi nda kjuinikjane, ¿jó tsa'en xiaña ñáre son xi tjinikjane? ⁸'Ba tsa bi nda kjuinikjane tjio, ¿a k'uendunda = chasoldadu nga kuekjan? ⁹'Ba nde 'ba = mani ngajinnu. Tsa kuixun en xi tu'yá kuankjinre, ¿jótsa'en kuankjinnire xuta mé = xi kjuinukjuo? 'Ba jo = ni tsa tu kjuinukjuajin ision.

¹⁰Kjuakixi = nga nkjin en tjin ngasun'ndio 'ba ngayéje 'ñu = chjire ngat'are xi mankjinre. ¹¹Tunga tsa bi mankjinna en xi tifakona jngu xuta, ngu kuan_ra joni jngu xuta xi bi tse'e nangire, 'ba an kuanña xutabiu joni jngu xuta xi xin nangire. ¹²Ngu, mé = jun tsu'ba, mejénnú nga s'enu nkjin kuya kjuanda xi tsjana Isennixtjintsjere Na'enchana, chjo'o kjuanda nga kuanu kua'e nga'ñu_ru xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna.

¹³'Bamani, xi nchja en xi tu'yá mankjinre, ngati'are Na'enchana, tuxi kuanire kuetsuya jó tsunire en xi nchja. ¹⁴Ngat'a tsa kuinchjaq en xi tu'yá mankjinre nga kjuakuá Na'enchana, tu inimana = fako Na'enchana tunga kjuafa'etsjenna bi fa'as'enjinre. ¹⁵'Bamani, ¿mé = xi tjinnere sa'aqan ya'a? Ngu sa'aqan ngojó. Kjuakuá Na'enchana ko inimana, tunga 'ba nde kjuakuá ko en xi mankjinna ngayeje. Siá ko inimana, tunga 'ba nde siá ko en xi mankjinna ngayeje. ¹⁶Ngat'a tsa tu ko inimari sa tenichji_ri Na'enchana, 'ba tsa tibasen ñojonri jngu xi bi be mé = xi teñe'en, ¿jótsa'en tu jngu sa'enkori yojore nga sjare kjuanda Na'enchana, kionga bi tjemankjinre mé = xi tesji? ¹⁷Kjuakixi = nga nda teba'e_ri kjuanda Na'enchana nga 'ba teñe'en, tunga bi tisaku nga'ñure xuta xi yak'a.

¹⁸Tsja_ra kjuanda Na'enchana nga ngisa nchja ngisaq kja'e en xi Kui tsjana nga ko mare jun. ¹⁹Tunga nga mañajan xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna, ngisa = ndani tu ón sa ndsu'baa en kuinchjaq xi kuanjinre xuta nga ko mare te mi en xi tu'yá kuanjinre, ngat'a en xi kuanjinre, kui = xi kuasekore xuta.

²⁰Nts'iä, bi nikja'etsjion joni ki'ndi nisti. Ngatjamo joni ki'ndi nisti ngat'a tse'e kjuach'o, tunga tikja'etsjion jotsa'en tsikja'etsjen xuta chinga.

²¹Ngat'a 'ba = tsa'en kua'indut'a kjuatexumo: "Kja'e en 'ba xuta xi xin nangire sichjan nga kjuakuá naxinandabi. Tunga ninga tsa 'ba sa'aqan, bi kuasen ñojonna, kitsu Na'enchana." ²²'Bamani, en xi kja'e kjuanga nchja xuta, kui xi bakutsejen kjua'ñure Na'enchana nga tu kjuanda tse'e xuta xi bi makjainre ngat'a tse'e kui 'ba bi kjuanda tse'e xi je makjainre. Tunga en xi Na'enchana tsja xi tsikja'axtiuya xuta, kui xi tu kjuanda tse'e xuta xi je makjainre 'ba bi kjuanda tse'e xi bi makjainre.

²³'Ba 'batsa'en tsa jngu nga'nde kuañjon ngatsi'u xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna 'ba tsa ngatsi'u kjuinukjuo en xi tu'yá mankjinre, 'ba kjua'as'en kio xuta xi bi be mé = xi teño'on asa xuta xi bi makjainre ngat'a tse'e Na'enna, ¿a bi kuetsu nga skanu? ²⁴Tunga tsa ngatsi'u tenikja'axtiuyo en xi Na'enchana tsjana, 'ba kjua'as'en kio xuta xi bi makjainre ngat'a tse'e Na'enna asa xi bi be mé = xi teño'on, kionga kjuint'e ngayéje xi temixun, kio skue nga tjinre je 'ba kuanejere ngayéje xi temixun. ²⁵Nga tibasen ñojon, s'ejnatsejen mé = xi tjinndujin'mo inimare, 'ba kuasenkunch'in nga

sichjire Na'enchana, 'ba sikixiya nga kjuakixi nga Na'enchana tijñajin ngajinnu.

²⁶'Ba 'batsa'en, ¿mé = xi tjinnere si'an, nts'ia? Kionga kúañajan tsi'u, tjin xi ngatjase jngu salmo, tjin xi ngatakuyare xuta xi yak'a, tjin xi ngatatsuya mé = xi 'bejñatsejen Na'enchana, tjin xi ngatanchja kja'e kjuanga en, 'ba tjin xi ngatatsuya jó tsunire ion. Ngayéje xi si'on nga jngu jnguu, ti'on tuxi kua'e nga'ñuni_ru xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna. ²⁷'Ba tsa tjin xi kuinchja en xi tu'yá mankjinre, jó asa ka'nda jáñ ngatjama. Tunga jngu ngatjama sa nga kuinchja, 'ba jngu xi ngatatsuya jó tsunire ion. ²⁸'Ba tsa tsajain xi mare tsuya jó tsunire ion, tusa xi mare nchja en xi tu'yá mankjinre xiu ngat'ejña ngaya ningu 'ba ngatjako tajngu yojore ko Na'enchana.

²⁹'Ba ngat'are xi tsikja'axtiuya en xi Na'enchana tsja, jó asa jáñ ngatjama. 'Ba xuta xi yak'a ngatatsikja'etsjen jó tsunire en xi inyant'e. ³⁰'Ba nga tinchja jngu xuta, tsa ngijngu xi kio tijña k'uejñatsejenre Na'enchana jngu en, ngatatsja'ndere xi tjun tinchja tsakaiñu. ³¹'Ba 'bi = tsa'en nga jngu jnguu jun sik'ako_ru xingiu nga sikja'axtiuyo en xi Na'enchana tsja, tuxi ngatsi'u kúañinu 'ba sákunu kjua'ñukakun. ³²Xi tjinre kjuanda nga tsikja'axtiuya en xi Na'enchana tsja ma batecumare kjuandabiu 'ba ma kuya chubá nga kuinchja. ³³Ngat'a Na'enchana bi mejénre kjuasi, tusa mejénre nga s'e kjuaxiu.

Jo ma ngajinre xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesucristo, ³⁴xi yanchjin tjinnere nga xiu k'uendu ngaya ningu. Ngat'a bi tixa'ndere nga kuinchja. Tusa tjinnere nga ngisa ngi'nde kueko yojore, jo tsu kjuatexumo. ³⁵'Ba tsa tjin xi mejénre nga kúañkinre, ndaba ngatjaminingiyare xi'inre. Ngat'a bi nda tjin tsa jngu chjun kuinchja ngajinre xuta xi tjindu ningu.

³⁶¿A nikja'etsjenñu nga ngajinnu 'etuts'inre nga kis'eya nijmi enre Na'enchana? ¿A tu jun = xi texuntsjo ion? ³⁷Tsa tjin xi mare nga kui xi tsikja'axtiuya en xi Na'enchana tsja asa tisakure jngu kjuanda xi tsja Isennixtjintsjere Na'enchana, kui xi tjinnere nga sikixiya nga kjuatexumare Na'enchana xi tetsi'indu_nuu nga'e. ³⁸'Ba tsa tjin xi bi kuatesinre xi tetsi'indu_nuu nga'e, 'ba nde bi satesinre kui ngayeje.

³⁹'Bamani nts'ia, timijon nga sikja'axtiuyo en xi Na'enchana tsja 'ba bi 'bechja'nde_ru xi kuinchja kja'e kjuanga en. ⁴⁰Tunga ngayéje xi si'on, nda ti'on 'ba kixi kixi tangiko.

15 ¹'Ba nganda'e nts'ia, mejénna sikja'etsjenya_nuu en ndare Na'enchana xi ja'ba kitsikja'axtiuya_nuu, xi kuakjainnu 'ba xi kixi tenyajiu nganda'e. ²'Ba Ngat'are = kui k'uangi = ñu tsa nda k'uejñatjo en xi kitsikja'axtiuya_nuu, tsa bi 'ba si'on tu kjuatjo = kuakjainnu.

³Je kitsikja'axtiuya_nuu en xi ngisa tjun tijña xi ja'axtiuyanā nga Cristo k'enntjai ngat'are jena jotsa'en kua'indut'a enre Na'enchana, ⁴'ba nga kis'eyanijin, 'ba nga xi majánni nixtjin ja'aya nganire ngajinre mik'en jotsa'en kua'indut'a enre Na'enchana, ⁵'ba nga yakutsejenre yojore Pedro 'ba jaskan xi tejó. ⁶'Ba jaskan yakutsejenre yojore ts'axtiú ón sientu nts'ia. Nkjin mani xi tjindu ngisa, 'ba yak'a je jesun. ⁷'Ba 'ba nde tsa'en yakutsejenre yojore Santiago 'ba jaskan ngatsi'i nchja chinga apóstol.

⁸'Ba xi fet'ani yakutsejenna yojore an xi joni jngu ki'ndi xi tsején. ⁹Ngu an xi ngisa bi 'ñu chjire ngajinre nchja chinga apóstol 'ba bi bakinnā nga apóstol k'uinná, ngat'a kitsjengi = ñä xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna Jesucristo. ¹⁰Tunga tu ngat'are kjuandare Na'enchana = nini kuán = ñä 'yá xi kuáan nganda'e. 'Ba bi tu tifiton kjuanda xi kitsjaná Na'enchana. Tusa ngisa 'ñu tetsa'exa ngisā nga ko mare nchja chinga apóstol xi yak'a. Tunga bi an xi 'ba tetsa'aan, tusa kjuandare Na'enchana xi tijñajinnā. ¹¹'Ba 'batsa'en tsa an xi kitsikja'axtiuyā asa nchja chinga apóstol xi yak'a; tunga xi ngisa chjire kui nga 'batsa'en kjinikja'axtiuyee, 'ba jun 'ba = tsa'en kuakjainnu.

¹²Tsa tifa'axtiuya nga ja'aya nganire Cristo ngajinre mik'en, ðjótsa'en nga tjin xi tsu ngajinnā nga bi kjua'ayare mik'en? ¹³Ngat'a tsa bi kjua'ayare mik'en, 'ba nde Cristo bi ja'ayare ngajinre mik'en ngayeje. ¹⁴'Ba tsa bi ja'ayare Cristo ngajinre mik'en, tsu = nire nga tumé chjire en xi tenikja'axtiuyee 'ba nga tumé chjire nga makjainnu. ¹⁵Tsa 'ba tjin, jin jín xi tsu en ndesu ngat'a tse'e Na'enchana, ngat'a tenikixiyanīj nga Na'enchana kitsikja'aya nganire Cristo ngajinre mik'en. Tsa kjuakixi nga bi kjua'aya nganire xuta ngajinre mik'en, tsu = nire nga ninga Cristo bi kjuakixi nga ja'ayare ngayeje. ¹⁶Ngat'a tsa bi kjua'aya nganire mik'en, ninga Cristo bi ja'ayare ngayeje. ¹⁷'Ba tsa bi ja'ayare Cristo ngajinre mik'en, tumé chjire nga makjainnu. 'Ba tojo tetsubajinjíun jenu. ¹⁸'Ba jín nde xuta xi kuakjainre ngat'a tse'e Cristo xi je jesun 'ba jín nde kichaja ngayeje. ¹⁹Tsa tu nixtjin xi tetsuba nganda'e techuyasa_ra mé = xi sjana Cristo, ña jín xi ngisa nima ña'an ngajinre xuta xi tjin ngasun'ndio.

²⁰Tunga kjuakixi = nga Cristo ja'ayare ngajinre mik'en. 'Ba kui joni ture chan xi tjun, ngat'a kui xi tjun ja'ayare ngajinre mik'en. ²¹Ngat'a jotsa'en ngat'are mé = xi kitsa'en jngu xuta ja'e kjuabeya ngasun'ndio, 'ba = nde tsa'en ngat'are mé = xi kitsa'en kja'e xuta kjua'aya nganire xuta ngajinre mik'en. ²²Ngat'a jotsa'en ngat'are Adán fesun ngatsi'i xuta, 'ba = nde tsa'en ngat'are Cristo k'uendukun ngani ngatsi'i xuta.

²³Tunga jotsa'en nga 'bakore nga jngu jngu 'ba = tsa'en kjua'ayare: Cristo tjun 'ba jaskan xuta xi tse'e nga kjua'e ngani kui. ²⁴Tjun skja'are kjua'ñure ngatsi'i xi batexuma 'ba ko ngatsi'i xi tjinre xa 'ba ko xi tjinre kjua'ñu

tsakaiñu, 'ba jaskan singantsja ña batexuma ngaya ntsja Naina xi Na'enchana, 'ba kio kjue ngasun'ndio ya'a. ²⁵Ngat'a Cristo tjinnere nga kuatecumare ka'nda nga ngatsi'i xi stike k'uendungi ngi ndsaku. ²⁶'Ba enemigo xi fet'ani nga sikjekjua, kjuabeyo. ²⁷Ngat'a Na'enchana kitsik'endungi ngi ndsaku Cristo ngayéje xi tjin. Tunga kionga tsu nga kjinik'endungi ngi ndsaku ngayéje xi tjin, tinchja tsejen nga bi ko Na'enchana tijñangi ngi ndsaku Cristo, ngat'a Na'enchana xi 'ba kitsa'en nga kui tjindungi ngi ndsaku ngayéje xi tjin. ²⁸'Ba nga s'endungi ngi ndsaku Cristo ngayéje xi tjin, 'ba = tsa'en ko Cristo xi Ki'ndire Na'enchana mani singantsja yojore nga k'uejña ngixkun xi 'ba kitsa'en nga ngi ndsaku kis'endungi ngayéje xi tjin. 'Ba 'batsa'en Na'enchana tu kui tajngu tse'e kuanni ngayéje xi tjin.

²⁹'Ba tsa bi kjua'aya nganire ngajinre mik'en, ¿jótsa'en machjen nga xuta batenda yojore ngojore mik'en? Tsa kjuakixi nga bi kjua'ayanire xuta, ¿ánñu tsa'enni kibiu?

³⁰'Ba ¿ánñu tetsubanii jngu kjuabenichun xi tu tsjenngichantsjai tsa bi fa'ayare mik'en? ³¹Ngat'a an nts'ia, nyujun nyujun tjenngina kjuabeya. Kjuakixi = xi xin_nuu jotsa'en kjuakixi nga tsja = manq nga makjainnu ngat'a tse'e Na'enna Jesucristo. ³²Tsa tu ngat'are mé = xi mejénre xuta, tsa kui kjua kiskjankoñ q tjiuba ts'en xi tjindu naxinanda Éfeso, tsa 'ba kitsa'aq, ¿mé = xi kitsa'enni_r? Tsa bi kjua'aya nganire mik'en, ¿ánñu bi si'anña jo tsu xuta: "Xinia 'ba s'ia, ngat'a nyujunni kueyaña"?

³³Bi ba'e'ndio nga s'ejñunu. "Xi tsjenko xuta ch'okun, 'ba = nde ch'okun 'betju." ³⁴Tikja'etsjen ngañu xi kixi tjin 'ba bi nde minyijeñu. Ngat'a tjin = yak'a ngajinnu xi bi be Na'enchana. 'Ba xin_nuu, tuxi kuasubaninu.

³⁵Tunga tsa tjin xi 'ba kuetsu: "¿Jótsa'en kjua'aya nganire mik'en? ¿Mé = yojo xi kua'a ngani?" ³⁶iXuta chikun! Xujma xi s'entje bi fesu tsa bi tjun s'eyanijin 'ba k'uantjaiya. ³⁷'Ba bi tsa kui xi s'entje kui xi kjuesu, tusa xujma sani, tsa xujma trigo asa kja'e xujma. ³⁸Tunga Na'enchana tsjare isen xujmo xi mejénre sjare, 'ba tsjare nga jngu tsujmi ntje isen jotsa'en nga 'bakore xujmare.

³⁹Jotsa'en tjin kja'e kjuanga kuya xujma ko tsujmi ntje, 'ba = nde tjin kja'e kjuanga kuya yojo ngayeje. Kja'e = kun yojore xuta, kja'e = kun xi tse'e tjiuba, kja'e = kun xi tse'e tjiunise, 'ba kja'e = kun xi tse'e tjiuti. ⁴⁰'Ba 'ba = nde kja'e kun isen xi tjin ngank'aa ko xi tjin t'anangiu ngayeje, 'ba kja'e tsa'en tsitsejen xi tjin ngank'aa ko xi tjin t'anangiu. ⁴¹Tsu'biu kja'e tsa'en tsitsejen, 'ba na'enso kja'e tsa'en tsitsejen, 'ba niñu kja'e tsa'en tsitsejen ngayeje. 'Ba nga jngu jngu niñu xi tjin kja'e kja'e tsa'en tsitsejen.

⁴²'Ba = nde kuan nga kjua'aya nganire xuta ngajinre mik'en. S'eyanijin = xi fe'ndu, tunga xi kjua'aya nganire bi nde kjue'nduni. ⁴³Xi s'eyanijin

kjuasuba tsja, tunga xi kjua'aya nganire s'e=re kjuaje. S'eyanijin= xi inda, tunga xi kjua'aya nganire s'e=re nga'ñu. ⁴⁴S'eyanijin= yojo xi ya'a xuta, tunga kjua'aya = nganire yojo xi Isennixtjintsjere Na'enchana sjare kjuabenichun. Tsa tjin yojo xi tu xuta ya'a, ngu, 'ba=nde tjin yojo xi Isennixtjintsjere Na'enchana tsjare kjuabenichun ngayeje.

⁴⁵Jotsa'en kua'indut'a enre Na'enchana: "Xuta xi tjun xi Adán 'mi, kui xi kjininda 'ba kitsa'ere kjuabenichun." Tunga Adán xi fet'ani, kui xi kuán Isennixtjintsjere xi tsjare kjuabenichun xuta. ⁴⁶Tunga mé= xi tsja Isennixtjintsjio bi titjun ndiba, titjun = ndiba xi xuta ya'a, 'ba jaskan xi tsja Isennixtjintsjio. ⁴⁷Xuta xi tjun chojore t'anangiu kuandakoni, tunga xuta xi majóni ngank'aa jendibajenni. ⁴⁸Jo kji'i xuta xi chojore t'anangiu kuandakoni, 'ba = nde kun ngatsi'i xi tse'e t'anangiu. 'Ba jo kji'i xuta xi jendibajenni ngank'aa, 'ba = nde kun ngatsi'i xi tse'e ngank'aa. ⁴⁹Jotsa'en nganda'e kich'a = isenre xuta xi kuandakoni chojore t'anangiu, 'ba = nde tsa'en x'a = isenre xuta xi jendibajenni ngank'aa.

⁵⁰Xin_nuú kibi, nts'ia, nga yojo xi kich'a nganda'e bi kuan saku'ndere ña batexuma Na'enchana. Ninga xi fe'ndu bi saku'ndere ngajinre xi bi fe'ndu. ⁵¹Tjinu'yo kjua'mobi. Bi ngatsi'a kueya, tunga k'uantjaiya tsi'iña.

⁵²Jotsa'en kitsa 'bechja 'ba chjux'a tuxkuán, 'ba = tsa'en kitsa k'uantjaiya kionga kjuane tjio xi fet'ani. Ngat'a nga kjuane tjio, mik'en kjua'aya nganire 'ba bi nde kueya ngisani, 'ba k'uantjaiya tsi'iña. ⁵³Ngat'a yojo xi kich'a nganda'e xi fe'ndu, kuan ngani yojo xi bi nde fe'nduni. 'Ba yojona xi 'me nganda'e, kuan ngani yojo xi bi nde 'meni.

⁵⁴'Ba kionga xi fe'ndu kuan ngani xi bi nde fe'nduni, 'ba yojo xi 'me kuan ngani yojo xi bi nde 'meni, kio = k'uetjusun en xi kua'indut'a enre Na'enchana: "Xi kitsa'en, kui xi kitsikjekjua kjuabeyo. ⁵⁵iJi kjuabeya! ¿Jótsa'en si'an ngani? iJi kjuabeya! ¿Ná tijña nga'ñu xi sik'enkonxi xuta?" ⁵⁶Ngat'a nga'ñure kjuabeyo, jio. 'Ba nga'ñure jio kjuatexumo ndibanire. ⁵⁷Tunga ba'e_ra kjuanda Na'enchana xi tsa'en nga ña'an_ra je ko kjuabeya tu ngat'are Na'enna Jesucristo.

⁵⁸Bamani, nts'ia xi tsimijaqan, kixi tino 'ba bi nichojo yojonu. Ngantsjai tangiko nduju xare Na'enna Jesucristo, ngat'a 'yañu nga bi tu kjuatjo xi teño'on nga ña'axat'a_ru kui.

16 ¹Ba ngat'are ton xi tjis'eku ngat'a tse'e xi makjainre ngat'a tse'e Na'enna xi tjindu Jerusalén, 'ba nde ti'on jo kixin_ra nts'ia xi tjindu nangi Galacia. ²Xki tamingu nga jngu jnguu t'ejnat'axinchiu ton, jotjin sakunu. 'Ba t'ejnatjo tuxi kionga kjuechukun_nuú bi tjinnere nga xja'asunñu ton. ³Ba kionga kjuechaq, sikasián naxinanda Jerusalén xuta xi jun xja'ajiun 'ba sja_ra xujun xi tsjare kjua'ñu, tuxi kuekoni ton xi kiko'o

ngat'a tse'e nts'ia xi tjin ngajaan. ⁴'Ba tsa nda tjin nga ko an kjuia, ngu, ñatjen jín kuekoná.

⁵Kio kjuikun_nuu jaskan nga kjua'aq nangi Macedonia, ngat'a tjinne = re nga kjua'aq nangi xi kio tjin. ⁶'Ba = kuan tsa kuatejñako_nuu chuba nixtjin asa kio kjua'anq nixtjinre nch'an, tuxi kuan kuisekonuú ña jaskan kjui ngañá. ⁷Ngat'a bi mejénná nga tu kjua'axtiu_nuu. Tusa mejénná kuatejñako_nuu chuba nixtjin, tsa Na'enchana tsja'ndena. ⁸Tunga kuatejñaq naxinanda Éfeso ka'nda nga kjua'e s'i pentecostés. ⁹Ngat'a tixa'nde = na nga sa'aan jngu xa xi nda, ninga nkjin xi bi mejénre nga 'ba sa'aan.

¹⁰Tsa kjuechukunnu Timoteo, nda chjubetjo, tuxi tsja s'enire nga k'uejñajinnu. Ngat'a ndekui xare Na'enna Jesucristo tsa'enni joni an. ¹¹'Bamani, tu'yá ngatabeton. Tusa tiseko nga ngatjas'ere kjuaxiu nga janda sa'en ndiya, tuxi kjua'ekunniná nga'e. Ngat'a an ko nts'ia xi yak'a techuyee nga kjua'e.

¹²'Ba ngat'are nts'ia Apolos, 'ñu = 'ene_rá tsakaiñu nga kueko nts'ia xi kjuechukunnu. Tunga bi kuakjainre nga kuaje nganda'e. Kio kuaje nga kuan xi sa'en.

¹³Tetsubachun 'ba kixi tinyo ngat'are xi makjainna. Ti'ñu kakún 'ba tenga'ñu. ¹⁴'Ba ngayéje xi si'on ngatakutsejen kjuanimejénnu.

¹⁵Nts'ia, 'yañu nga xinkjin xuta chinga Estéfanas kui xi tjun kuakjainre enre Na'enchana ngajinre xuta xi tjin nangi Acaya, 'ba kui tu kuifa ni xa inyatsa'en sa nganda'e nga inyabaseko nts'ia xi yak'a. ¹⁶Temi'a_nuu nga tik'etjusun_ru xuta xi joni kui 'ba ko ngatsi'i xi 'ñu tsa'exa ngat'are xabi.

¹⁷Tsja = manq nga ja'ekunna Estéfanas ko Fortunato 'ba ko Acaico, ngat'a kui = xi tsakasekonq ngojonu. ¹⁸Kitsjaná kjua'ñu kakun jo kitsa'en ngajinnu ngayeje. Kui kjuañu chakunñu xuta xi joni kui.

¹⁹Inyatsikasen_nuu kjuate'nda nts'ia xi tjin nangi Asia. 'Ba nde Aquila ko Priscila 'ba ko ngatsi'i nts'ia xi mañajan ndaba 'ñu tsikasennu kjuate'nda ngat'are Na'enna Jesucristo. ²⁰'Ba ngatsi'i nts'ia xi tjin nga'e inyatsikasennu kjuate'nda. 'Ba ko kjuanimejen xi tsjana Na'enna tite'nda_ru xingiu ngayeje.

²¹An Pablo ko ndsaq_tetsi'indu_nuu kjuate'ndana.

²²Tsa tjin xi bi tsimején Na'enna Jesucristo, kui xi ngatjas'ejñat'axinre Na'enchana. iNdibai Na'en!

²³Ngatjas'enu kjuandare Na'enna Jesucristo. ²⁴Tsimején_nuu ngatsi'u ngat'are Cristo Jesús.